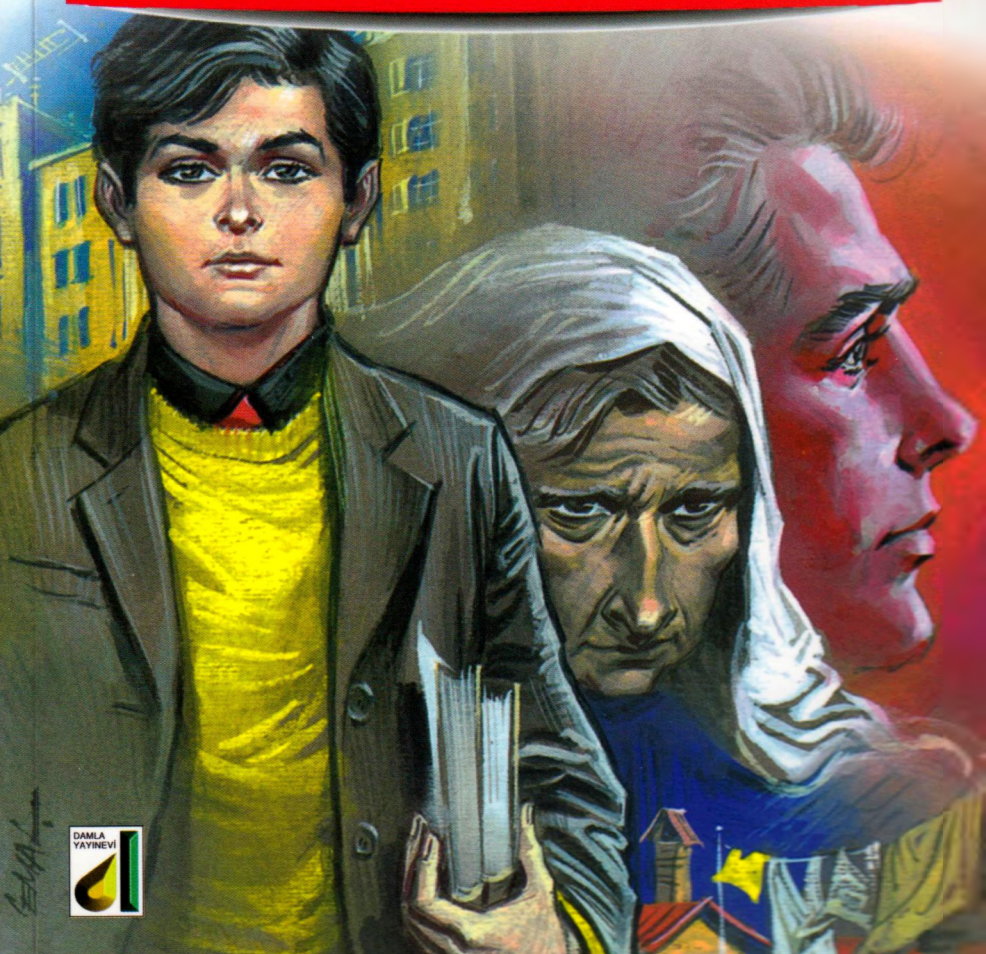
KEMALETTİN TUĞCU

Küçük Erkek

DAMLA YAYINEVİ

Kemalettin Tuğcu

(1902 - 1996)

Usta ve kıvrak kalemiyle Türk çocuklarına ömrünü ve gönlünü veren Kemalettin Tuğcu, 1902 yılında İstanbul'da doğdu.

Ayaklarındaki rahatsızlık yüzünden, hayatının ilk 25 yılını Çengelköy'de, dedesinden kalma bir köşkte geçirdi. Çocukluk çağlarından başlayarak şiir ve roman yazdı. Hiç okula gitmedi, hiçbir öğretmenden ders almadı. Kendi kendisini yetiştirerek tercüme yapacak kadar Fransızca öğrendi.

Yazı yazma onun için bir avuntu ve tutku oldu. Kendisi bunu şöyle anlatır:

"Ben yazdığım kadar yaşarım. Bana tesir eden bir küçük olayla içimden geldiği gibi yazmaya başlarım. Heyecanım süresince yazarım. Edebî, ilmî, politik bir iddiam yoktur."

Tuğcu, ilk yazılarını Yavrutürk Çocuk Dergisi'nde yayımlamaya başladı. 1936 yılından sonra hemen hemen İstanbul'da çıkan bütün çocuk dergilerinde şiir ve hikâyeleri yayınlanmıştır. Çocuk romanları yazmış, bu arada bazı romanları filme alınmıştır.

Romanlarında trajik unsurlar ön plandadır. Tuğcu'nun; tercüme romanları, on iki adet aile romanı, üç yüz kadar çocuk romanı ile gazete ve dergilerde çıkmış iki yüzden fazla seçme hikâyeleri vardır.

DAMLA YAYINEVİ

KEMALETTİN TUĞCU

KÜÇÜK ERKEK

DAMLA YAYINEVİ

Hürriyet Gazetesi'nin okurlarına armağanıdır.

KEMALETTİN TUĞCU

Damla Yayın Nu.: 86

Kemalettin Tuğcu Klasikleri

Yayın Hakkı Copyright©:
Damla Yayınevi

Genel Yayın Yönetmeni:
H. Hüseyin Doğru

Kapak - İç Resim:
Cemal Dündar-

Dizgi - Mizampaj:
Damla Yayınevi

Baskı - Cilt:
Morpa Ofset / 2017
Tel: 0212 886 52 13
Matbaa sertifika no: 29736

Sertifika Nu.: 12582

ISBN Nu.: 978-975-381-080-7

DAMLA YAYINEVİ®
Prof. K. İsmail Gürkan Cad. No: 8
34110 Cağaloğlu-İSTANBUL
Tel.: 0212 514 28 28 (pbx) Faks: 0212 528 24 01

/damlayayinevi www.damlayayinevi.com.tr
blog.damlayayinevi.com.tr

KÜÇÜK ERKEK

Kapıdan girince, dört metre ende, altı metre kadar derinlikte, duvarları taşları örülmüş bir yerdi burası. Sağ tarafta, derinde pencere yerleri vardı, buraları arkadan eğri büğrü taşlarla doldurulmuş, içeriden, duvarın kalınlığınca raf gibi bırakılmıştı.

Karşıda, dipte, geniş bir davlumbaz vardı. Bunun altında göz göz eski biçimde kömür ocakları görünüyordu. Burası mutfak gibi kullanılıyordu. Kapının yanında bir aşçı arabası vardı. Üstü saçaklı ve oluklu saç kaplı olan bu arabanın dört tarafı camdı ve bu camların arasında raflar vardı. Arabanın ortası, üç tencere konması için yuvarlak delikler bırakılmıştı. Bu deliklerin içerisi isten kararmıştı. Bir yandan bir de ince soba borusu saçağa kadar çıkıyordu.

İçeride iki sedir, bir iki iskemle, bir tahta masa, bir tahta sandık vardı. Cemal içeriye girerken:

— Anne, misafirimiz var, dedi.

Zayıf, kılığı pek berbat, saçları ağarmış, yırtık başörtüsü bir tarafına sarkmış olan kadın şaşkınlıkla baktı.

Cemal bana:

— Gel bakalım, dedi.

Kadın dikkatle beni süzüyordu. Misafir olduğuma inanmamıştı, Cemal duvarın dibinden eski iskemlelerden birini alıp silkeledikten sonra bana uzattı:

— Otur bakalım, dedi.

Kadın hareketsiz duruyordu. Cemal beline sardığı birkaç yerinden ekli yük ipini çözüp kangal yaparken.

— Ne bakıyorsun anne, dedi. Fena mı ettik? Misafir kısmetiyle gelir.

Yorgunluktan ayakta duracak gücüm kalmadığı için iskemleyi kenara çekerek oturdum. Kadın beni bir daha süzdükten sonra:

— Hoş geldin oğlum, dedi.

— Hoş bulduk teyze, dedim.

— Kusura bakma oğlum, diye sürdürdü. Bu Cemal ne yaptığını pek bilmez. Gönlü kibardır. İnsan misafir davet ederse

onu rahat ettirmeyi göze almalıdır. İşte bizim evimiz, barkımız burası.

Cemal annesine:

— Çeneyi bırak Hürmüz Hanım, dedi. Yiyecek ne var?

Kadın ocakların bulunduğu yere baktı:

— Hiç, dedi. Yarım ekmek. Ama kuru fasulye var. Biraz geç kalırız, hemen ateşe vurayım.

— Durduğun kabahat anne. Ben şöyle bir dolaşayım, gelirim.

Cemal çıktı gitti. Kadın davlumbazın önünde kap kacakla uğraşır, bacanın altında tahta parçasını tutuşturup atıntılardan toplanmış kok kömürlerini ateşin kenarına dizerken:

— Varlıklı aile evladına benziyorsun oğlum, dedi. Hem oğlum dediğime darılma. Ananın varlıklısı da, yoksulu da birdir. İşte ağız alışkanlığı. Ne diyeyim, adınız ne sizin?

— Çoşkun, dedim.

— Çoşkun mu? Güzel isim. Yeni isimlerden. Eh, biz de böyle yoksul değildik. Benim efendi çalışır, vardan yoktan getirirdi. Bu arsanın üzerinde hem evimiz, hem de ahırımız vardı. Şimdi bu süthaneye kaldık.

— Burası süthane mi teyze, dedim.

Kadın ateşi düzeltip üzerine bir tencere ve tencereye bir kaşık yağ koyarken:

— Süthane, dedi.

Acele ile iki baş soğanı çabuk çabuk soyup bir tahtanın üzerinde incecik doğruyor ve soğan gözlerini yaktığı için, başını çeviriyordu. Soğanı tencereye attı, galiba biraz da salça koydu. Kaşıkla birkaç defa karıştırdı. Ara sıra kaşığı tencerenin kenarına vuruyor, tencereden hoş bir ses çıkıp tınlıyordu.

— Ne diyordum, dedi. Süthane burası. Benim kocam sütçü idi. Şu tepemize dikilen apartmanlar yoktu o zaman. Evin iki yanı da açık ve ağaçlıktı. Zamanla ev yıkıldı, yukarıdan, setin üstünden makinelerle toprağı, tası sürmeye başladılar. Arsanın bu tarafı eve kadar doldu. Hâlâ da yeni yeni apartmanlar yapıyor, arsaları düzeltirken toprağı aşağıya atıyorlar.

— Şikâyet etmediniz mi teyze, diye sordum.

— İlahî Coşkun Bey oğlum, dedi. Benim gibi düşkün bir kadını kim dinler? Birkaç defa rica yollu söyleyecek oldum, beni kovmaktan beter ettiler.

— Dava etseniz kazanırsınız.

— Öyle diyorlar. Ama dava etmek için insanın cebinde parası olup avukat tutmalı. Elin adamı senin için boşuna vaktini harcar mı? Biz karnımızı doyurmaktan aciziz.

Eski bir tepsinin üzerine döktüğü fasulyeleri çabuk çabuk ayıklıyordu:

— Orada, kuru sandalyenin üzerinde kaldın, dedi. Şöyle sedire otur. Ahım şahım değil ama yine de altı yumuşaktır.

Bana oturacağım yeri hazırlayıp yine işine baktı:

— İstanbul'da eviniz yok mu, dedi.

— Ben geçen sene bir ortaokula yatılı girmiştim, dedim. Bir avukat vardı benimle uğraşan. Babam beni ona bırakmıştı ölürken. Bir ihtiyar dadı ile otururdum. O ölünce avukat beni hemen okula yazdırdı. İşte bir yıl orada kaldım. Tatille beraber çıktım yazıhaneye gittim bu sabah. Hiç tanımadığım insanlar vardı. Adil Bey'i sordum. Bir ay önce vefat etmiş. Evini de bilen yok. Zaten kendisi olmayınca evini ne yapayım? Hem yazıhanede yatar kalkardı.

Kapının yanına bıraktığım ve içinde mendil, çorap, gömlek ve diş fırçası gibi eşyalarım olan küçük valize baktım, içimi çektim.

Hürmüz Hanım:

— Tanıdığınız başka kimse yok mu, dedi.

— Yok, dedim.

— Uzaktan, yakından?

— Kimse yok.

— Ailelerin bazı yakın komşuları olur, akrabadan ileridir.

— Annem ölmeden önce apartmanda oturuyorduk. Apartmanlarda öyle aile dostu komşu olmuyor. Herkes yabancı, kapısını çeken dairesine kapanıyor.

Hürmüz Hanım:

— Orası öyle, dedi. Peki bizim deli oğlanı nerede gördün?

— Parkta, dedim. Gidecek yerim yoktu. O da bir yük götürmüştü galiba. Sıralar doluydu, geldi yanıma oturdu. Tabii kimse ile konuşacak hâlde değildim. Başım ellerimin arasında düşünüyordum. Benim kolumu dürttü:

— Başın dertte galiba, dedi.

Hürmüz Hanım:

— Konuşkandır serseri, dedi. Sonra?

— Sonra hâlimi anlattım ona. Hani bir yardım istediğimden değil. İnsan, bazen içini dökmek istiyor.

— Öyledir, dedi Hürmüz Hanım.

— Gidecek yerim olmadığını söyleyince de bana "Bize buyur." dedi.

— Kılığına bakmadın, değil mi?

— Bir genç çocuk bize buyur derse, insan onun kılığına bakmaz. Bana o çok iyi ve kibar bir insan olarak göründü. Sonra ısrar etti. Ayıp oldu ama...

Hürmüz Hanım:

— Ne ayıp olacak, dedi. Biz sadece ikram edecek bir şeyimiz olmadığı için utanırız. Bilmem Cemal bugün bir şeyler bulabildi mi?

— Beraber geliyorduk, dedim. Bir aşçıya uğradı. Epeyce büyük bir yer. Ben kapıda bekledim. Veznedeki adama: 'Vallahi misafirim var.' diyordu. Beni gösteriyordu. Sonra: 'Ağabey senden sadaka istemiyorum, alacağımı istiyorum, beni ele güne karşı rezil etme.' dedi. Adam ne verdi, bilmem. Ama Cemal çok sevinçliydi. Doğru buraya geldik.

Hürmüz Hanım:

— Bazı peylediği aşçılar vardır, dedi. Hiçbir iş bulamazsa bulaşık yıkar, dükkânı süpürür, yerleri siler. Bazen gece yarısı bitkin bir hâlde gelir. Bazen bakarsın teneke kutulardan birine oturtma gibi, karnı yarık gibi bir yiyecek koymuş. Aşçıların pişirdiği bütün yemekler her zaman satılmaz. Kalanı fakir fukaraya verirler. Böyle geçinen insanların dükkânının bir yerinde bir iki teneke kutusu olur. Eh, çöp tenekesine atılacağına insan kursağına gitsin, derler. Bunları duymadın değil mi Çoşkun Bey?

— Bazen kulağıma çalınıyor, dedim. Hatta Cemal kendisine simit vermek istediğim zaman "Tıka basa doluyum." dedi. "Bir aşçıya girmiş. Mutfakta kirli kapların gelmesini bekliyormuş. Birisi karışık ızgara ısmarlamış. Şiş köfteleri öylece bırakmış. Hemen aldım, sildim süpürdüm. Sonra ciğerli pilav vardı. Birisi de ekmek kadayıfının bir katını bırakmış. Dayanılır mı?" Böyle anlattı bana. Eh, kimsenin ağzından lokmasını almadıktan sonra...

Hürmüz Hanım:

— Bazen eve türlü getirir, dedi. Hani bir kapta pişirmiş, öyle bildiğimiz türlüden değil. Servis bitmiş, tencerelerde az çok bir şeyler kalmış. İki kepçe nohutlu et, yarım tabak kadar pilav, sağyağlı dolma, iki şiş köfte ve işte bunun gibi tabak

artığı değil, tencere artığı yemekler. Oğlan onları alır gelir. Ana oğul oturur, yeriz. Eh, düşmez kalkmaz bir Allah.

Hürmüz Hanım iyice yıkadığı fasulyeleri tencereye boşalttı, bir iki karıştırdı. Kapağını kapatıp kara bir maşa ile ateşin üzerine kok kömüründen attı. Ellerini kurularken:

— Bu tepemize dikilen apartmanlara çok içerliyoruz, dedi. Ama bize bir faydası da oluyor. Bütün kış kok kömürü yakanlar sobalarını, ocaklarını temizleyince uçurumdan aşağıya atarlar. Çöpçüler soba külünü atamazlar. Ne yapsın adamlar? Onlar da dökülüyorlar işte. Biz yanmayıp kalmış ceviz kadar, fındık kadar kömürleri toplarız. Bunlar bir yağmur yediler mi kapkara olurlar. Toplar, bir yere yığarız. Bazen çingeneler de musallat olurlar. Bir kavgadır kopar. Su yoğurtluğun altı doludur, belki bir ton var.

Arabayı gösterdim:

— Ben emanet mi, dedim.

— Hayır, dedi Hürmüz Hanım. Camları kırıldı ama iskeleti sapasağlam. Rahmetli kocam ineklerimiz ölüp işsiz kalınca böyle gezginci aşçılığa başlamıştı. İşçilerin çok olduğu yerlere giderdi. Akşamdan bir tencere nohutlu pilav, bir tencere fasulye, bazen ciğer tavası, piyaz yapar, ekmekleri dizerdik raflara, salatalık, domates, sivri biber falan... Adamcağız arabayı ite ite götürür, satardı. Başka satıcılarla çatıştığı olurdu ama her zamanki müşterileri olan işçiler araya girer, ötekileri kovalarlardı. Efendi çok temiz insandı. Sonra bir gün işte olanlar oldu. Ne sen sor, ne ben söyleyeyim.

Hürmüz Hanım bileği ile gözlerini sildi:

— İşçinin birisi getirdi arabayı. İhtiyar adamı hastaneye kaldırmışlar. Hani şöyle akşam olup da herkes evlerine gelmiyor mu, içime bir mahzunluk çöküyor ki, sorma oğlum.

Kadın, üstü tahta bir kapakla kapalı bir gaz tenekesine testinin içine kalan suyu boşaltıp tekrar ağzını kapattı. Testiyi alıp çıkarken:

— Hemen gelirim, dedi.

— Çeşme ne tarafta, dedim, ben gideyim.

Kadın içini çekti:

— Çeşme ne gezer, dedi. Bütün çeşmelerin suları mikroplu diye hepsini kapattılar. Ben, yukarıda bir apartman var, haftada bir iki gün iş görmeye giderim. Suyu oradakilerden alıyorum. Benim işe gittiğim gün Cemal burada bekçi gibi kalır. İnsan bir bakışta "Burada insan barınamaz." der. Değil mi? Aslında burasını elimizden almak isteyenler çok. Sonra birkaç bakır kap var. Kömürler de var. Göz açıp kapayıncaya kadar taşırlar emin ol.

Hürmüz Hanım yeni gitmişti ki Cemal geldi. Bir kese kâğıdının içinden birkaç salatalıkla sivri biberler, domatesler görünüyordu. Kese kâğıdı ha patladı, ha patlayacak. Öteki elinde yarım kalıp beyaz peynir kâğıdı vardı.

— Neredesin anne, diye seslendi.

— Suya gitti, dedim.

Cemal ocağın yanına gitti, getirdiklerini bıraktı. Musluklu bir gaz tenekesinden ellerini yıkadıktan sonra:

— Eee, anlat bakalım arkadaşım, dedi. Beğendin mi bizim daireyi?

Gülümsedim, o da güldü. Sonra içini çekti:

— Dünya bu işte, dedi. Sen kibar aile evladısın. Buralara layık değilsin. Ama bizim gibi insanların da olduğunu görmek senin için faydalıdır. Hâline şükreder, olur olmaz şeyler için keder etmezsin.

Kapıya bakarak:

— Annem gelmeden söyleyeyim, dedi. Kadıncağız hasta olmasa biz bey gibi geçiniriz. Şimdi gündelikçi kadınlara çok para veriyorlar. Gelgelelim annem dayanamıyor, buranın rutubeti, sonra babamın ölümü onu bitirdi. Gayretle dolaşıyor. Bana gelince, arsız, yüzsüz oldum.

Annesinin gelişini görünce koşarak gitti, testiyi elinden aldı. Hürmüz Hanım hakikaten güçsüzdü. Akşam hayli yaklaştığı için kapıdan giren aydınlığa bir de gaz lambasını yardımcı yaptılar.

Hürmüz Hanım salatalıkları, domatesleri ve biberleri iyice yıkadıktan sonra:

— Çöp tenekesini alıver Cemal, dedi. İki tane de tabak.

Sedire oturdu. Hıyarları soyarken bana:

— Söğüş mü seversin, dedi. Salata mı yapalım?

Anlamadım, Cemal:

— Sen söğüşün ne olduğunu bilmiyorsun, dedi. Salatalığı, domatesi tuza batırıp yemeye söğüş derler.

— Nasıl olsa yerim, dedim.

Kadın hıyarlardan birini doğradı, birini dilim dilim uzunlamasına kesti. Domateslerin azıcık diricelerinin kabuklarını soydu. İçinin çekirdeklerini çıkartıp çöp tenekesine attı. Domateslerden sonra biberleri de ayrı bir tabağa koydu.

Fasulye pişinceye kadar hava da kararadı. Kapıyı kapattık. Lambayı duvardaki çiviye taktılar. Tahta masayı çektiler, üzerine gazete yayıldı, üç tabak kondu. Çatal, kaşık, bıçak, tuzluk falan tamam. Şişe ile de su ve bardakları koydular. Üç sandalyeyi de getirdiler. Hürmüz Hanım:

— Bir misafir daha gelirse ne yaparız, deyip güldü. Başka sandalye yok.

Cemal neşeliydi:

— Düşündüğün şeye bak anne, dedi. Ne yapacağız, masayı çekeriz sedirin önüne, bir değil, iki kişilik daha yer bulunur.

Tencere ortaya geldi. Tabaklara konan fasulye taneleri yumuşacık pişmişti, tanelerin üstlerindeki ince kabuklar üflenince kıvrılıyordu.

Ben acele ile pişirilen bu fasulyeyi çok lezzetli buldum. Yemeye hiç nazlanmadım. Süthanenin üstü de çimento döküm olduğu için harareti sabaha kadar muhafaza ediyordu. O gece Cemal anasının koynuna girdi, bana da kendi yatağını verdi. Okul dışındaki ilk gecem işte böyle geçmişti.

Bir sabah evvel tatile girmenin sevinci içinde okuldan ayrılırken böyle bir şaşkınlığa düşeceğim aklıma gelmemişti. Bir yıl ihtiyar dadının ölümüne acımış, sonra yavaş yavaş onu unutmuştum. Tatilde nasıl yaşayacağımı, nerede oturacağımı hiç düşünmüyordum. İhtiyar avukat bana velilik ediyordu. Babam herhâlde ona benim için para bırakmıştı.

Sonra babam epeyce yüksek bir memurdu. Ayrıca paralı olduğunu da bilirdim. Görüşecek vaktimiz olmadığı için Adil Bey bana bunlardan söz etmemişti. Bana bütün yıl yetecek harçlığı verirken de:

— Sen bilirsin ama oğlum, demişti. Paraya pek alışma. Sonra yanında bulunsun ama harcama. Bak bak cüzdanına koy. Ancak pek gerekli şeyleri al. Artık kendi kendini idare edeceksin.

Bana onun sözleri gevezelik gibi gelmişti. Ayrılırken teşekkür etmiştim. Bana gülerek:

— Ben kesemden vermiyorum, demişti. Baban bol bol bıraktı, Allah rahmet eylesin. Ama dünyanın ucu uzundur, insan ne olacağını, nelerle karşılaşacağını bilmez. Verdiğim kendi parandır.

Gerekmediği için harcamamıştım. Hayli para vardı cebimde. Ama ortada kalıp yiyecekten yatacağa kadar düşünecek olunca cebimdeki bir iki yüz lira ne işe yarayacaktı? Bir iki günde tamam.

Sabahleyin giyindim, musluklu tenekede ellerimi yüzümü yıkadım. Kendi havlumla kurulandım. Pijamalarımı devşirip valizime koydum. Hürmüz Hanım çay hazırlamıştı. Zeytin de vardı Cemal:

— Niyetin bozuk galiba, dedi.

— Yazıhaneye bir daha gideyim, dedim.

— Git, ama gel. Kalacak yerin olmadığına göre.

— Belki öyle yaparım.

Hürmüz Hanım:

— Sıkılma oğlum, dedi. Bir selamete çıkıncaya kadar burada kalırsın. Biz aç sen de aç, biz tok, sen de tok.

— Teşekkür ederim teyze, dedim.

Cemal'le beraber çıktık. Hürmüz Hanım kapının eşiğinde durmuş, oradan bize bakıyordu. Yolda Cemal:

— İyi kadındır, dedi. Zavallı hasta olmasa... Paranın gözü kör olsun, şöyle adamakıllı bir iş bulsam ben onu hırpalar mıyım?

Adamakıllı bir işten söz ediyordu. Nihayet on iki, on üç yaşlarında bir oğlandı. Böyle acemi ve ufak bir insana ev geçindirecek kadar para verirler miydi?

— Konuşmuyorsun, dedi.

— Ne konuşayım, dedim. Senin de durumun güç.

— Senin kolay mı, dedi.

— Haklısın, dedim. Senin hiç olmazsa derteleşecek bir annen, başınızı sokacağınız bir yer var. Ben büsbütün açıktayım.

— Bize gel, demedik mi?

— Dediniz. Valizi de süthanede bırakmadım mı?

— Garanti geleceksin.

— Sen şimdi bana yolu tarif et. Karaköy'e nereden gideceğim?

— Su Kazancı Yokuşu'ndan dosdoğru aşağıya in. Ana caddeye çıkınca sağa doğru yürürsün. Kaybolma sakın.

Cemal bana elini uzatarak:

— Hayırlı işler, dedi.

Ben de ona hayırlı işler diledim. Sanki dükkân açıp da satış yapacaktık. Yol yürümeye alışık olmadığım için Karaköy'e kadar çok yoruldum. Saat ancak sekiz buçuktu. Hanın girişinde bir kahveci vardı. Daracık bir yere sığışmıştı. Bana seslendi. Durdum.

— Daha kimse yok, dedi. Kime geleceksin?

— Dün gelmiştim ya, dedim. Avukat Adil Bey'in yazıhanesine çıkacağım.

— Adamcağızın zaten bir şeyi yoktu, dedi. İki odadan birinde yatıp kalkar, birinde de, el âlem işte güçte görsün diye çalışırdı. Hastaneye buranın adresini vermiş. Han odabaşısı ne yapsın? Karakola haber verdi. Oradan bir memur geldi. Baktılar kuru bir yazıhane. Yattığı odada duvara asılı bir palto, demir karyolanın üzerinde burşuk bir pijama. Bir bavul, bir küçük dolap... Hepsi bu. Bir mektup buldular. İzmir'de kızı varmış. Ona telgraf çekildi. İşte aradan bu kadar zaman geçti. Ne arayan var, ne soran. Ama adam arkasında milyonlar bıraksaydı yıldırım gibi gelir çatarlardı.

Kapının hemen önünde bir küçük masa vardı. Oturulacak yeri hasır örgülü bir sandalyeyi içeriden dışarıya çıkartan kahveci:

— Otur, dedi. Sana bir çay vereyim.

Kahveci, çocuğa: 'Daha kimse yok, kimi aradın?' dedi.

Çayı önüme sürdü. Kendisi içerdeydi:

— Senin ne işin vardı Adil Beyle,dedi.

— O benim velimdi, dedim.

— Ne demek o?

— Babam ölmeden beni ona emanet etmişti. Beni okula yatılı olarak Adil Bey yazdırdı. Babam benim için ona para bırakmıştı.

Kahveci kaşlarını çatarak:

— Bana bak delikanlı, dedi. Adil Bey namuslu bir adamdı. O hakimlikten emekliydi. Üç ayda bir bankadan aylık alırdı. O kimsenin parasını yemez.

— Ben benim paramı yedi demiyorum, dedim. Ama biliyorum ki, babam benim okuyup yazmam için yetecek parayı ona bıraktı.

— Neye sana bırakmadı da Adil Bey'e bıraktı, dedi kahveci.

— Her öğrenciye bir veli lazımdır, dedim. Sonra benim yaşım küçük. On sekiz yaşından önce bankalar çocuklara para vermez.

— Anladım şimdi. Peki bu işin içinden nasıl çıkılır?

— Yazıhaneyi tutanlarla konuşacağım.

— Onlar ne bilir Adil Beyi? Zaten iki kişiler.. Biri mühendis, biri mimar.

— Oda komşuları belki bir şey bilir.

— Ben bu işin içinden çıkılamaz derim. Burada herkes kendi havasındadır. Hana giren çıkan da belli değil. Nur içinde yatsın Adil Bey yalnızlıktan çok korkardı. Handa gece bekçisi kalırdı. Ben kahveyi kapatmadan önce bana seslenirdi: "Benim kahveyi yapmadan gitme. Sabahleyin de beni yokla."

Kahveci içini çekti:

— Olacağı varmış işte. Be adamcağız, emekli aylığın var, git kızının yanında otur. Olmadı, bir ev tut, böyle han odalarında sefil olacağına.

Biz konuşurken yanımızdan geçenler oluyordu. Sonunda kahveci:

— Sermet Bey geldi işte, dedi. Ben onun kahvesini götüreyim. İstersen sen de çık. İşe başlamadan önce konuşursun.

Kahveci içerideki elektriği söndürdü, küçük camlı kapıyı anahtarla kilitledi. Askıya koyduğu kahve fincanını sallayarak merdivenlere yöneldi. Ben de peşinden üçüncü kata çıktım. Kapı aralıktı. İçeriye girdik.

Bir gün önce gördüğüm iki erkekten biri pencerenin önünde caddeye bakıyordu. Oda boş sayılırdı. Masanın başında bir koltuk vardı. Dışarıda da iki iskemle. Perde bile takılmamıştı.

Sermet Bey olduğunu öğrenebildiğim adam döndü, bize baktı. Kahveci:

— Kahvenizi getirdim, dedi. Bu delikanlının da size ricası var.

Kahveci çıktı. Sermet Bey hiçbir şey düşünmeden yüzüme baktı ve:

— Siz, dedi. Dün gelen öğrenci değil misiniz?

— Evet, dedim.

— Bedri Bey'le konuştunuz. Size gerekeni söylemişti.

Yüzümün ısındığını anladım. Kulaklarım kızarmış olmalıydı. Sermet Bey:

— Otur bakalım, dedi. Buradaki avukat senin akraban mıydı?

— Hayır, dedim. Velimdi. İstanbul'da kimsemiz yoktu. Babam ölürken beni Adil Bey'e emanet etmişti. Beni okula o yazdırdı. Yatılı olarak kaldım. Sonradan öldüğünü dün haber aldım.

— Başın sağ olsun. Şimdi bizden ne istiyorsun?

— Bana yardım ediniz.

— Yani para mı?

— Hayır. Şimdi ortada kaldım. Okul kapandı. Kimsem olmadığına göre nereye gidebilirim, ne yer içerim. Hâlbuki Adil Bey'e bırakılmış param var.

— Ne parası?

Ben cevap vermeden içeriye Bedri Bey girdi. Şapkasını kapının arkasındaki askıya taktı. Paketinden bir sigara alırken:

— Yine mi bu çocuk, dedi.

Sonra azarlar gibi:

— Oğlum anlattık ya, dedi. Bizim Adil Bey'le ilgimiz yok. Bize burasını kiraladılar. Bak tamtakır kurubakır. Ha şunu da bil ki başımızı kaşıyacak vaktimiz yok.

Sermet Bey:

— Amma da bencilmişsin Bedri, dedi. Sen başını kaşıyadur, benim arkadaşa soracaklarım var.

Bana tekrar sandalyeye oturmamı işaret etti:

— Para diyordun, dedi.

— Babam zengin bir adamdı, dedim. Yüksek memurdu. Ben ilkokulu gündüzlü okudum. İhtiyar bir dadı vardı. Onun yanında kalıyordum. Babam sık sık Avrupa'ya gidiyordu. Her ay Adil Bey'e gelir para alırdım. Okulların açılacağı sıraya rastladı. İhtiyar kadın öldü. Adil Bey bana: 'Parayı har vurup harman savurma.' derdi. Hazır paranın beni tembelliğe yöneltmesini istemiyordu. Hatta son defa bir hafta tatilinde kendisini görmeye geldiğim zaman bana babamdan yetim maaşı bağlatmak için girişimde bulunduğunu anlatmıştı.

Bedri Bey:

— İyi ya, dedi. Daha ne istiyorsun?

Sermet Bey:

— Dur Allah'ını seversen Bedri, dedi.

— Benim masal dinlemeye vaktim yok.

— İşini bırakıp bizi dinleyeceğine şuranın ölçüsünü al. Muşamba mı döşenecek, perde mi asılacak? İstersen mağazaya kadar git. Onlar işlerini bilirler, muşamba da döşer, perde de asar, yazıhaneyi de kuşa benzetirler.

Sermet Bey bana:

— Peki, dedi. Ben senin için ne yapabilirim?

— Bir ağabeylik yapın, bana yol gösterin, dedim.

Benden nüfus kâğıdımı istedi. Çıkartıp verdim. İnceledi, tekrar bana uzattı:

— On üç yaşındasın, dedi. Gel bakalım.

Ayağa kalktı. Ara kapıdan bitişik odaya geçtik. Burada, yerde bazı mektup ve kağıtlar vardı. Adil Bey'in karyolası bozulup bir köşeye tıkılmıştı. Bir de eski yazıhane ile koltuk vardı.

— Bak bakalım, dedi. Araştır, belki bir şeyler bulursun. Ama altüst edip başımızı derde sokma.

Sermet Bey çekildi. Biraz sonra hanın odabaşısı yanıma geldi. Beni hemen tanımıştı. Bana:

— Komiser bunlara baktı, dedi. İşe yarar bir şey yok. Sen yine de ara.

Odayı havalandırmak için pencere açtıkları için ne kadar kağıt varsa odanın içine dağılmıştı. Zaten yazıhanenin çekmecesi de yarıya kadar çekilmişti. Bu çekmecede okula yatırılan paranın makbuzunu buldum. Biraz daha araştırdım. Makine ile yazılmış bir mektup geçti elime. Mektubun üzerinde bir başlık vardı: Fikret Güven.

Bu babamın adı. Mektubu okudum. Paris'ten yazılmıştı. Babam hastalığından söz ediyor, bir yerinde de;

"Çoşkun için endişe ediyorum, diyordu. Dadı bunamıştır artık. Okuyup yazmaya aklı ermez. Oğlumu ilk fırsatta yatılı olarak bir okula vermenin lüzumunu anlıyorum. Bu konuda düşüncelerini bana yaz. Bankadan hesabıma gereken parayı çekebilirsin. Vekilim olduğun için sıkıntı çekmeyeceğini sanırım. Hesap numaramı unutma, yazıyordu."

Tozlu odada ne kadar kaldığımı bilmiyorum. Sermet Bey adımla seslendi. Sonra kapıdan baktı ve:

— Oooo, dedi. Her şeyi toplamışsın. Bari bir şey bulabildin mi?

Bulduklarımı gösterdim. Sermet Bey bunları inceledi, somurtan arkadaşına:

— Bedri dedi, çok açıkgöz bu çocuk.

— İnanırım, dedi arkadaşı. Seni de kafese koydu.

Sermet Bey:

— Bırak bu kafayı, dedi. Bir ağabeylik etmekle aşınır mı insan? Gelmiş, akıl istiyor, yol göstermemizi istiyor.

— Bunun açlığa faydası var mı, dedi Bedri Bey.

Sermet Bey saatine baktı:

— Yarım olmuş, dedi. Haydi Çoşkun, beraber çıkalım.

Peşlerine takıldım. Ana caddede büyük bir lokantaya girdik. Hiç acele etmeden mükemmel bir yemek yediler. Tabii ben de onlarla beraber. Bedri Bey ikide bir:

— Haydi uzun etme, diyordu. Sermet gibi enayi bulamazsın her zaman. Kibar çocuktur o.

Sermet Bey araya girip sık sık arkadaşını azarlamasa yemek boğazıma dizilirdi.

Yemekten sonra Sermet Bey bankaya uğradı. Babamın Beyoğlu şubesinde hesabı olup olmadığını müdürden sordu. Müdür bu soruşturmanın sebebini öğrenmek istiyordu.

Sermet Bey beni göstererek durumumu anlattı ve babamın avukata yazdığı mektubu gösterdi. Müdür veraset çıkarılması gerektiğini, bankalara yatırılan paraların gizli tutulduğunu anlattı.

Yazıhaneye döndük. Ben ayrılıp gidersem bir daha sokulamayacağımı sanıyordum. Sermet Bey:

— Çoşkun dedi. Yazın, rakamların güzel mi?

— Dikkatli yazarsam fena değil, dedim.

Bana bir iki satır yazı yazdırdı, rakamlar verip toplattı, bunları ne için yaptırdığını bilmiyordum. Geç vakit ayrılırken, bir iki gün sonra uğramamı söyledi.

İnerken kahveciye uğradım. Bana:

— İşin oldu mu, dedi.

— Pek bir şey yok, dedim. Hafta içinde tekrar geleceğim.

— Pek boşlama, bunlar iş adamlarıdır.

Eğer kalacak bir yerim olsa süthaneye gitmezdim. Ama köyden gelmiş cahil bir çoban gibi yalnızdım. Hava kararırken süthaneyi buldum. Cemal'in annesi yalnızdı. Kapının önüne arkalıksız bir iskemle koymuş, sırtına eski bir hırka almış, eli şakağında, hareketsiz duruyordu.

Hürmüz Hanım'ın hâlinden büyük sıkıntılar içinde olduğunu anladım. Zavallı kadın herhâlde çalışamıyordu. Bir gün çalışsa iki gün dinleniyordu.

Beni görünce içini çekerek toparlandı:

— Buyrun oğlum, dedi. Cemal sabahtan beri daha görünmedi. Kim bilir nerelerde?

Bana oturduğu iskemleyi bırakarak:

— Ben bari bir çorba koyayım, dedi. Yarın ister istemez set üstündeki apartmana giderim. Pek hâlim yok ama.

Öksürüyordu. Ocağa kaynaması için su koyduktan sonra bir kâsenin içine su ve un koyup onu karıştırırken yanıma geldi.

— Oğlum, dedi. Yarın işe gideceğimden Cemal'e söz etme. Beni yollamaz. İyi, hoş ama ne yeriz? Haftada bir gitsem yine beş altı gün ekmek parası oluyor. Çalışma demesi kolay ama, ne yenir, ne içilir?

Biraz sıkılarak:

— Teyze, dedim. Eli açık, gönlü zengin insanlar olduğunuzu biliyorum. Ama ben size yük olarak sıkıntınızı arttırmak istemem.

— O nasıl lakırdı oğlum? Sen misafirsin.

— Sizin gibi iyi insanlara rastlamak benim için büyük mutluluk. Ama ağzınızdan lokmanızı alamam. Param olduğu kadar ben de bir şeyler alayım.

Kadın sıkılarak:

— Ne alacaksın oğlum, dedi.

— Yiyecek gibi şeyler, dedim.

— Baban zenginmiş ama sen şimdi ortada kalmışsın. Birkaç kuruşun varsa iki günde bitiverir.

— Elbette bir çaresini bulacağım. Mühendis iyi bir insan. Zaten bu hafta içinde yine gideceğim.

Cebimdeki paradan yüz lirasını çıkartıp uzattım:

— Teyze, şimdilik bunu al, dedim.

Parayı kabul ettirmek çok zor oldu. Sonunda kadın eski bir fileyi alarak gitti. Pek yürüyecek hâli de yoktu. Süthanenin kapısının önünde yalnız kaldım. Yukarıdaki inşaattan yine toprak ve taş atmışlardı. Taşlar kapının önüne kadar yuvarlanmıştı.

Cemal geldi, o da anası gibi topallıyordu. Yüzünde bir iki sıyrık izi vardı. Galiba kavga da etmişti. Yıpranmış ceketinin

yakası sökülmüştü. Annesini sordu. Yiyecek almaya gittiğini söyledim.

— Çalışmış mı yoksa, dedi.

— Çalışacak hâli mi var, dedim.

— Peki parayı nereden buldu?

— Ben sizinle oturduğum kadar masrafınıza katılmak isterim Cemal. Yoksa bavulumu alır giderim.

Coşkun, Hürmüz Hanım'a parayı zorla kabul ettirebildi.

Cemal öfkeyle yüzüme bakıp:

— Ha, bir bu eksikti, dedi. Ben akşama kadar canımı dişime takıp oradan oraya koştum. Şu hâlime bak. Bir de sen yıkma beni.

— Ne yıkması be, dedim. Evinizde kaldığım yetmez mi?

— Ben kırk yılın başında bir misafir getireyim, anam ondan para istesin.

— Annen istemedi. Ben teklif ettim, zorla kabul ettirdim.

— O da o demek? Canım sıkıldı buna.

— Cemal, kardeşim, varsa paran yedir, içir.

— Yokluğumu vurma yüzüme.

— Merak etme, üç beş gün sonra hep beraber aç kalırız.

Hürmüz Hanım geldi. Ben gitsem belki parayı çarçur ederdim. Ama kadıncağız ekmek, makarna, biraz yağ tuz ve üç tane yumurta ile iki salatalık almıştı. Daha uzaktan görür görmez:

— Sen dövüştün mü Cemal, dedi.

— Anne, dedi Cemal. Ben ekmek parası için didişiyorum, keyfimden değil.

Un çorbası pişti. Kadıncağız suya üç yumurta kırdı. Bunlar haşlanınca süzdü. Üstüne bir fiske kırmızı biber atarak erittiği yağı çalkalayıp yumurtaların üstüne döktüğü yoğurdun üzerine gezdirdi.

Hemen oturduk, bir akşam evvelki gibi çorbadan sonra çılbırı ve salatalıkları yedik. Ortalık toplandı.

Ben babamdan maaş bağlanınca onlarla beraber oturacağımı anlattım. Sonra Cemal'e sordum:

— Sen hiç okula gitmedin mi?

Cemal içini çekip:

— İki yıl, dedi. Nasıl olsa işe yaramıyordum. Biraz okumayı, biraz yazmayı öğrenmiştim. Babam işte şu gördüğün yemek arabasını her sabah donatır, yapılara, işçilerin çok olduğu yerlere giderdi. Her yol düz ayak değil ki. Ben babama yardım etmek için okulu bıraktım. Yokuşlarda arabaya dayanırdım. Yardım etmek beni mutlu ederdi. İnşaata gelince ateşi tazeler, yemekleri ısıtırdık. Ama en çok ciğer tavası ve kavurma giderdi. Kimisi arabanın yanında yer, yere çömelir, hem yer, hem gevezelik ederdi. Öyleleri var ki yarım ekmeğin içine beş tane kavurma, ya da on parça ciğer tavası koydurur, ara sıra da soyduğu salatalıktan, ya da domatesten ısırırdı. O zaman bu yemek tam on iki buçuk tutardı. Bugün yirmi beşten aşağıya kurtarmaz.

Cemal'in gözleri dalıyordu:

— Babam çok güzel piyaz yapardı. Soğanı doğrar, tuzla mıncıklayıp öldürür, üzerine ince kıyılmış maydanoz serperdi. Bu piyazdan koca bir tabak hazır olurdu. Bir de fasulye haşlayıp tabaklara dağıttın, soğan piyazını koydun, üstüne iki de zeytin oturttun mu yeme de yanında yat. Bazen yumurta da haşlardık. Sade fasulye piyazı ile iki yumurtalı servis bir de ekmek on lira. Şimdi yumurtanın tanesi iki buçuktan aşağı kurtarmaz.

— Böyle seyyar aşçılık yapmaya niyetin var mı, dedim.

Cemal içini çekti:

— Sermaye işi arkadaşım, dedi. Arabanın iki yüz kâğıt tamiri var. Lastikler de elden geçecek. Senin aşçı dediğin adam beş yüz kağıttan aşağıya yemek yapıp yola çıkamaz.

— Bu kadar paran olsa aşçılık yapar mısın?

— Yapamam.

— Neden?

— Benim yaşımdakilere izin vermezler. Tezkere almak lazım. Sonra bu işten geçinenler var. İnsanı barındırmazlar

ki. Babam yaşlı başlı bir adam olduğu hâlde kaç defa saldırıya uğradı. Bereket versin inşaattaki işçiler yardıma koşarak babamı kurtardılar. Eh, yemeklerin yağma edildiği, arabanın camının çevçevesinin kırıldığı da oldu.

— Peki sen nasıl bir iş yapabilirsin?

— Şimdilik iş beğenemiyorum. Lokanta silip süpürmek, bulaşık yıkamak ama bunu da her zaman yapamam. Temizlikçi garsonlardan birisinin işi olacak da birkaç kuruş verip bana yaptıracak. Hani kolay da değil bu iş. Masaları, sandalyeleri bir köşeye yığacaksın, yerleri silip süpüreceksin. Sonra masaların üstünü sileceksin. Bir kusur göseler insanı kovarlar.

— Peki bu işleri yapınca ne veriyorlar?

— İnsaflarına kalmış. Yedin, içtin derler. Elli liradan yukarıya çıkmazlar. Sabahleyin erkenden gidip temizliği yapacaksın. Aşçıların yanına girip garsonlarla pirinç, patates falan ayıklayacaksın, soğan doğrayacaksın. Sonra artık gelen müşteriye yemek taşımak için garsonlara yardım... Saat sekize, dokuza kadar sürer bu iş. Dokuzdan sonra yine temizlik, arkasından bulaşık, elini ne kadar çabuk tutsan yine gece yarısını bulur.

Cemal durmadan içini çekiyordu:

— Babamla arabayı doldurup giderken kendimi çok mutlu sanırdım. İsteyen arabanın kenarındaki rafta, ayaküstü yemek yerdi. Birkaç kişi sıralanırlardı. Yer bulamayan yere çömelirdi. Yarım saat içinde hepsine yemek yetiştirmemiz gerekirdi. Bu telaş, bu yorgunluk bizi memnun ederdi. Akşamları dönerken dizlerimiz bizi çekmezdi. Birkaç yerde durup dinlenirdik. Eve gelip bir iki lokma bir şey yedik mi hemen ertesi gün vereceğimiz yemeğin hazırlığı başlardı. Bir iyiliği varsa, sabahleyin pek erken çıkmazdık yola. Gideceğimiz yer yakınsa on birde falan iş yerinde bulunmamız gerekirdi.

Cemal anlatırken annesi yeni bir şey duyarmış gibi oğlunu dinliyor, ara sıra başını sallıyordu. Cemal anlatmakla bitiremiyordu:

— Arabanın bir tarafında koca bir şişe limonata vardı. İşçiler bir aralık koşup gelir, bir bardak limonata içerlerdi. Sonra bu şişe çok yer tuttuğu için kaldırdık. Ama arabanın altına astığımız bir güğüm vardı. Bunun içine buz koyardık. Akşama kadar idare ederdik.

— Çok kazanır mıydınız, diye sordum.

— Bütün yemekleri sattığımız zaman ertesi gün için gereken yiyecek parasını ayırır, kalanını sayardık. Elli lira, altmış lira, eh bizim de sabah akşam yemeğimiz çıktıktan sonra fena para değil.

Hürmüz Hanım:

— Hele daha eski zamanlar, dedi. Bu arsamız genişti. Ağaçlıktı. Az çok ot vardı. Ama biz iki ineğe evlat gibi bakardık. Gözümüz hep üstlerindeydi. İyi süt veriyorlardı. Biz de yemlerini eksik etmiyorduk. Sabahleyin erkenden süt sağar, mahalleye dağıtacağımızı dağıtır, yoğurt yapılacak sütü büyük kaplarda kaynatır, yoğurt kaplarına böler, içlerine maya atardık. Bir de yanaşmamız vardı. Mahalleye yoğurt dağıtırdı. Kapıdan dışarıya çıkmadan hayvanların da, bizim de nafakamız çıkardı. O zaman ev de daha yıkılmamıştı.

Ertesi sabah Cemal bir çay içip gitti. Ben de yapacağım bir iş olmadığı için kapının önünde oturdum. Hürmüz Hanım işini bitirip yanıma geldi:

— Bu adamlar molozu ata ata sizin süthaneyi de yıkacaklar, dedim.

Kadın içini çekti:

— Kaç defa şikâyet ettik. Kime anlatırsın? Mal sahibi yok ortada. Bir iki mahallenin emniyet memurlarına şikâyet ettik. Dava etmemiz lazımmış. Dava para ile olur.

— Burasının tapusu var mı?

— Olmaz olur mu oğlum? İçinde ev, süthane bir de ahır bulunan bir buçuk dönüm arsamız vardı. Apartmanlar için yerleri düzelte düzelte bizim arsamızı molozla doldurdular.

Biz konuşurken yine set üstündeki toprak kazma makinesi toprağı düzeltiyor ve yokuştan aşağıya taş, toprak yuvarlanıyor, bazı taşlar yanımıza kadar geliyordu.

Ertesi gün okula gittim. Yatakhanede paltom, ayrı bir kat elbisem, çamaşırlarım ve ayakkabılarım vardı. Bunlar ağırca bir bavul içindeydi. Okuldan böyle ayrılacağımı hiç beklememiştim.

Kirlenmiş olan gömleğimi değiştim. Artık ben de ne yapacağımı bilmiyor ve kara kara düşünüyordum. Üçüncü gün kalkıp Adil Bey'in yazıhanesine gittim. Bedri Bey yalnızdı, beni görünce:

— Gene mi sen çocuk, dedi.

Yazıhane mükemmel döşenmişti. Yepyeni muşamba, yepyeni ve büyük bir yazıhane, birkaç koltuk, bir telefon, güzel bir elbise askısı.

Sermet Bey'i göremeyince canım sıkılmıştı. Bedri Bey'in benden hoşlanmadığını sanıyordum. Sigarasını yakıp:

— Çoşkun muydu senin adın, dedi.

— Evet.

— Ortaokulda mısın?

— Evet.

— Simdi nerede yatıp kalkıyorsun?

— Fakir bir ailenin yanında.

— Onlar seni okutabilecekler mi?

Başımı salladım:

— Ağabey, onlar sefalet içindeler. Eski bir süthane var. Taş bir yapı. Orada barınıyorlar. Kendi tapulu malları ama orada da rahatları yok. Yukarıda set üstünde apartman yapıyorlar, bütün molozu aşağıya atıyorlar. Neredeyse süthaneyi de yıkacaklar.

— Şikâyet etmemişler mi?

— Kimi şikâyet edeceksin ağabey? Şikâyet etmek için para ister. Avukat tutacaksın, belki peşin para vereceksin.

— Nereden çattın bunlara?

— Ben parkta arpacı kumrusu gibi düşünüyordum. O kadının oğlu Cemal'le tanıştım. Kalacak yerim olmadığını anlayınca beni evine götürdü. Yine ne varsa fakir fukarada var ağabey. Allah razı olsun. Bak kaç gecedir oradayım.

— Bana taş mı atıyorsun?

— Hayır, ben doğruyu söylüyorum. Şimdi belediyeye gitmek istiyorum.

— Ne yapacaksın orada?

— Babam orada fen işleri müdürü idi. Elbette arkadaşlarından bir iki kişi kalmıştır. Ben bazen babamla giderdim. O çalışırken bir köşede otururdum. Beni de tanırlar.

— Desene büyük adamsın.

— Ben hiçbir şey değilim. Ortada kalmış bir öğrenci.

— Pek o kadar yanıp yakılma. Sermet senin için bir şeyler düşünüyor. Akıllı bir çocuksun. Yazın da çok güzel. Peki belediyede ne yapacaksın?

— Yanında kaldığım o ailenin başına gelenleri anlatacağım. Sonra eğer babamın bir arkadaşına rastlarsam belki bana aylık bağlanmasını da sağlar.

— Dur bakalım, Sermet gelsin.

Odada bir yazıhane daha vardı. Üzerinde bir daktilo, bir de hesap makinesi duruyordu. Bedri Bey:

— Okuyacak mısın, dedi.

— Tabii, dedim. Babamdan maaş bağlanırsa okula yine yatılı giderim.

— Peki o dadının evi ne oldu?

— Dadımın değildi orası. Kira ile oturuyordu.

Mimar Bedri Bey, yanıma aldığım tapuyu uzun uzun inceledikten sonra epeyce düşündü ve:

— Bunlar ana oğul, öyle mi, dedi.

— Evet.

— Başka kimseleri yok mu?

— Hiç.

— Bu tapu kaydında gösterilen yere yalnız bunlar mı sahip oluyorlar?

— Öyle zannediyorum.

— Nerede bu süthane?

— Taksim'den aşağıya inerken sol tarafta bir yerde. Önü hemen ana cadde. Ben oraları hiç bilmem.

— Ben birazdan belediyeye gideceğim. Bugünkü durumunu öğrenmeye çalışırım.

— Ağabey tapu, dedim.

— Yemedik, dedi.

O çıktı gitti. Biraz sonra Sermet Bey geldi. Bir arkadaş gibi benim elimi sıktı.

— Ben de seni bekliyordum, dedi.

Arkasından da kahveci gelmişti. Kahveyi bırakırken bana gülümsedi. Sermet Bey bir kaç yudum alıp bir sigara yaktıktan sonra:

— Sen ne yaptın, dedi.

— Hiç, dedim.

— O serseri oğlanın yanında mısın?

— Serseri değil o ağabey, dedim. İyi yürekli bir çocuk.

— Canım söz gelişi söyledim. Bak önümüzde üç ay bir zaman var. Sen ortada, başıboş kalamazsın. Bizim Bedri ile bir yapı şirketimiz var. Bu yazıhaneyi bunun için tuttuk. Bazı gazete ilanlarımız var. Başvuranların adresini sen alırsın. Telefon başında durursun. İster Adil Bey'in yattığı odada yat, ister bir başka yerde. Ama erkenden buraya gel. Oldu mu?

— Çok iyi ama...

— Yani para mı? Bak Çoşkun, hiçbir iş görmeyen, yardımı dokunmayan bir öğrenciye kimse fazla para vermez. Bu senin için bir fırsattır. Çok olmasa da elini attığın zaman cebinde para bulursun. İstersen sabah, akşam yemeklerini buraya getirirler. İstersen çıkarsın. Hesap makinesinde çalışmayı, daktilo yazmayı da öğren. Bedri ile görüştük. Sana şu üç ay için ayda biner lira vereceğiz. Bu, günde otuz üç lira demektir. Ama bunun dışında yemekler de bizden. Bu arada senin yetim aylığını da takip ederiz. Nasıl?

— Teşekkür ederim ağabey.

Bu benim için bulunmaz bir şanstı.

Sermet Bey bana küçük masayı gösterdi. Ayak üstü hesap makinesinin nasıl kullanılacağını anlattı. Bir iki toplama, çıkarma yaptım.

— Ha, dedi. Bir yere, arayanların adreslerini, telefon numaralarını alacağın gibi, konuşma konusunu da not et. Sonra Bedri sana malzeme hesaplarını verecek. Faturalar geldikçe deftere geçirirsin. Dolapta dosyalar var. Her şeyi yerli yerine koy, aradığın zaman hemen bulasın.

Bize konuşurken Bedri Bey geldi. Sermet Bey:

— Çoşkun'la anlaştık, dedi. Sekiz buçukta burada bulunacak, akşam da beşte ayrılacak. İsterse iç odada yatacak.

— Haydi hayırlısı.

İki arkadaş büyük yazıhaneye karşılıklı geçtiler. Beyoğlu'nda bir apartman yaptırıyorlarmış. Şimdilik toprak arttırılıyormuş. Sermet Bey oradan geliyormuş. Her gün birisi nöbetle orada bulunacakmış. İşi götürüvermişler. Yalnız sağa sola zarar vermemek için iş başında bulunuyorlarmış.

Bedri Bey bana:

— Ha, dedi. Seninkilerin yerine baktırdım. Orada bir buçuk dönüm yer görünüyor. Kendileriyle bir konuşmamız lazım.

Tapu senedini bana geri verdi. Bir tarafa atar, kaybeder diye çok korkmuştum. Sermet Bey:

— Hayrola, dedi.

— Şu Çoşkun'un kaldığı gönlü kibarların süthanesi, dedi. Moloz dökme yeri yapmışlar. Orasını değerlendirmeyi düşünüyorum.

Ben böylece bir işe kapılanmıştım. Sabahleyin hangisi önce gelirse kapıdan girer girmez bana:

— Merhaba patron, diyorlardı.

Hesap işleri, faturalar Bedri Bey'in üzerindeydi. Benim en çok işim onunlaydı. Aradan bir hafta geçti, hiçbir şikâyette bulunmadığı gibi, bir işi, benim yaptığım gibi değil, mesela şöyle yapmak gerektiğini de söylemediler.

Han odasında akşama kadar kapalı kalmak insanı sıkıyordu. Fakat öğle yemeğine muhakkak onlardan biriyle çıkıyordum. Ben yemeğe düşkün değildim, aç da kalmamıştım. En iyi ve temiz bir lokantaya gidiyorduk. Bana listeyi veriyorlardı. Canım neyi çekerse onu istiyordum. İstediğim de öyle pahalı yiyeceklerden olmuyordu. Bedri Bey:

— Sen yemek yemeyi bilmiyorsun, diyordu.

Yazıhaneye dönerken bir de meyve alıyorduk. İç odaya bir divan, bir yemek masası, birkaç sandalye bir de ufak buzdolabı almışlardı. Soğuk içecekler, meyveler bulunduruyorlardı. Paraları boldu. Bir hafta geçmeden Bedri Bey bana:

— Harçlığın var mı, dedi.

— Var sayılmaz, dedim.

Bana aylığıma mahsuben diye beş yüz lira verdi. Doğrusu o en güzel lokantada yediklerim boğazıma diziliyordu. Akşamları temiz pak süthaneye gidiyordum. Giderken cebimde bulundurduğum fileye ekmek, meyve, salatalık, domates, bazen et falan koyuyordum.

Bir pazar sabahı Taksim'de Bedri Bey'i bekledim. Arabası ile geldi. Beraber yokuş aşağı indik, sağa saptık. Süthaneyi gösterdim ona. Hürmüz Hanım şaşkındı. Cemal işteydi. Bedri Bey baktı, etti, sonra çekilip gitti. Hürmüz Hanım biraz korkmuştu, bana:

— Burası da mı elimizden gidecek, diyordu.

İlk defa bu arsa işini o akşam açtım. Cemal bir büyük adam gibi kendisini çok ağırdan alıyor, kaşlarını çatıyor, düşünüyordu.

— Cemal, dedim. Ne kasılıp duruyorsun? Senin malını elinden mi aldılar? Eğer baban ölmeden önce böyle bir iş yapmış olsaydı son zamanlarında o da rahat ederdi, siz de. Bu moloz yığınında ne var? Bu rutubetli taş odanın içinde her gün biraz daha sararıyorsunuz.

— Ben anamı düşünmek zorundayım, onun benden başka kimsesi yok.

— İyi, öyleyse eline geçen, ayağına gelen bu fırsatı kaçırma.

— Bunun fırsat olduğunu ne biliyorsun?

Coşkun, Bedri Bey'i götürüp süthaneyi gösterdi.

— Süthaneyi elinizden mi kapıyorlar? Anlar, dinler, işinize gelirse razı olursunuz. Konuşmak para ile değil.

— Oğlum insanı aldatırlar.

— Aklın varsa düşünürsün. Herhâlde güzel bir daire sahibi olmak, böyle süthanede yaşamaktan iyidir. Haydi sen ne ise

ama anneni düşün. İnleyip duruyor, gece sabahlara kadar öksürüyor.

— Bana bak Çoşkun, bize bedava verseler biz apartmanda oturamayız. Onun bin türlü masrafı vardır. Kapıcısından tut da vergisine, yakıt parasına kadar. Hem hangi eşyayı koyacağız? Bu tahta sedirleri mi? Yoksa babamdan kalma aşçı arabasını mı?

— Sen böyle her şeyi yokuşa sürersen bu süthanenin altında ölürsünüz.

— Sen keyfine bak. Biz razıyız. Babadan kalma yer.

Biz konuşurken takır takır taşlar yuvarlanıyor, bazısı süthanenin tepesine kadar geliyordu. O zaman insan farkında olmadan olmadan yukarıya bakıyor, damın altında kalmaktan korkuyordu.

Hürmüz Hanım aklı başında bir kadın olduğu hâlde konuşmalara karışmıyordu. Ben de konuşmanın arkasını kestim. Bedri Bey sorduğu zaman:

— Bir şeye razı olmuyorlar, dedim.

— Canları isterse, dedi.

Fakat Cemal'in de içine bir kurt düşmüştü. Annesi öksürdükçe ona doğru başını çeviriyordu. Artık lokanta süpürmek, bulaşık yıkamakla, lokantadan artık yemekler getirmekle bu iş olmazdı. Bu zayıf kadın burada tıkanıp kalacaktı.

Bir aralık Cemal bana:

— Arkadaş, dedi. Misafirsen biz aç, sen de aç. Ama öteberi alıp getirmen benim ağrıma gidiyor.

— Getiriyorsam ben de yiyorum, dedim. Bol bol yiyeceğiniz olsa ne ise ama bir de ben size sıkıntı olamam.

Bir gün Hürmüz Hanım:

— Kibarlığı bırak Cemal, dedi. Bu da bir kısmettir. Geri tepip kibir etme. Fakir insanlar uysal olmalıdır. Bir parça para için şunun bunun ağzının kokusunu çekiyorsun. Çoşkun iyi yürekli bir çocuk.

Cemal'in durumu çok ağırdı. Zavallı elinden bir şey gelmediği için kıvranıyordu. Artık hemen her akşam bir şey alıp götürüyordum. Cemal benden önce çıktığı için ben giderken Hürmüz Hanım:

— Akşama bekleyeyim mi, diyordu.

— Elbette.

— Eğer bir şey almaya kalkarsan bir kilo pirinç alıver. Bir lapa dökeriz.

— Olur teyze.

Her şeyin ne kadar pahalı olduğunu ben akşamları öteberi almaya başladıktan sonra öğrenmiştim. Daima ilerisini düşünüyordum. Cemal de canını dişine takarak, azarlanarak, horlanarak, itilip kakılarak bir şeyler getirebilmek için çalışıyordu.

Bir gün onu benden önce gelmiş buldum. Hava sıcak olduğu hâlde sırtına bir şeyler giymişti. Rengi uçuktu. O da öksürüyordu.

Bir şey yemeden yattı. Hürmüz Hanım kapının önünde benim yanıma gelip oturdu. İçini çekerek:

— Çoşkun, dedi. Sen akıllı fikirli bir gençsin. Senin mimar bu işten büsbütün vazgeçti mi?

— Siz razı olmadınız, o da arkasını bıraktı, dedim.

— Olacak şey miydi oğlum? Biz kim, apartman kim?

— Burada mı ölüp gideceksiniz? Elde bir imkân varken faydalanmayı istemediniz.

— Vallahi ben pek karışmadım.

— Cemal'in kesip atmaya hakkı yoktu. Durmadan tepenize moloz döküyorlar. Yarın bu dam çökebilir. Allah yolunuza bir başkasını çıkartmış.

— Bize bir daire vereceklerdi, öyle mi?

— Hayır, bu konuşulmadı. Siz razı olacaktınız. Pazarlık yapılacaktı. Size belki iki, belki üç daire verirlerdi.

— Böyle bir şey söylenmedi ki?

— Tabii hiçbir konuşmaya yanaşmadınız. Hani buradaki ev, hani inekler, hani şu arabayı doldurarak ite ite yokuşları çıkıp işçilere yiyecek satan adamcağız? Ne var bu süthanede rutubetten, kederden, sefaletten başka?

Ertesi gün Cemal'in biraz ateşi vardı. Çalışmaya gidemedi. Onları üzüntü içinde bırakarak gittim. Hürmüz Hanım oğlunu terletmeye uğraşmış. Cemal'in bedeni dayanıklıydı. Sırtına bir eski battaniye almıştı. Kapının önündeydi. Hürmüz Hanım fileyi elimden aldı. Cemal'e nasıl olduğunu sordum.

— Yarın gitmeye gayret edeceğim, dedi. Sen ne yaptın?

— Verdikleri işleri başarmaya çalışıyorum.

— Ağır mı yaptığın iş?

— Hesap, kitap...

— Neye o arkadaki odada kalmıyorsun? Dışarıda yer, içer gelip yatarsın, fena mı?

— Fena olur mu? Ama size alıştım biraz.

— Bize yardım için kendi rahatına kıyıyorsun.

Annesinin acele hazırladığı tarhana çorbasından iki tabak içti:

— Oh, dedi. İçim ısındı, biber ayrı bir tat veriyor.

Hürmüz Hanım:

— Çoşkun, dedi. Biz ana oğul biraz konuştuk. Şu arsa işini bir kurcalasak?

— Bir defa söylerim.

Ertesi gün ben söylemeden önce Bedri Bey çalıştığım masaya bir kağıt attı:

— Seninkilerin arsasının çapı, dedi. Belki ileride lazım olur.

— Oraya kaç daireli apartman yapılabilir, dedim.

— Nihayet on iki daire dedi. Etraftakiler öyle.

— O zavallılara üç daire verebilir mi ağabey?

Bedri Bey kaşlarını çattı:

— Amma da yaptın, dedi. O kadar moloz ne ile kalkar ve daireler bize kaça mal olur, bir düşünsene?

— Benim aklım ermez. Fakat zannediyorum ki üç daire verilse onlar bu işe razı olurlar.

— Oğlan kaç yaşında?

— Benim kadar,

— Sen kadını al, getir buraya.

— İşlerine gelen bir şey söylemeliyim ki kalkıp gelsin. Zaten hasta.

— Canım en az iki daire dersin. Orada kiralar çok yüksek. Birinde oturur, birini kiraya verirler, pekâlâ geçinebilirler. Hele ben imar durumuna bir bakayım da, sana haber veririm.

Her akşam benden haber bekliyorlardı. Bedri Bey yukarıdaki inşaata gitmiş, bir iki haftalık toprak kazısı kalmış. Bana:

— Ellerini çabuk tutmazlarsa müteahhite döktürdüğü molozları kaldırtamayız, dedi.

Bunu söyledikten sonra ben bir sabah Hürmüz Hanım'ı Karaköy'deki yazıhaneye götürdüm. Bedri Bey konuştu, bütün haklarını herkese karşı koruyacak bir avukat tutup ona vekâlet verdirdi. İşler bittikten sonra avukata münasip bir ücret ödenecekti.

Hürmüz Hanım telâşlıydı. Aldatılmış olması ihtimali vardı. Noterde vekâlet verdi. Sonra ben onu bir dolmuşa bindirdim, işimin başına döndüm. O akşam, ana oğulun ağzını bıçak açmıyordu.

— Ne oluyorsunuz, dedim. Şimdilik bir şey satmış değilsiniz. Arsanıza moloz dökenler dava edilecek. Birkaç gün içinde bir şeyler olur.

Hakikaten üç gün sonra yukarıdan moloz dökme işi durmuştu. Gündüz aşağıya müteahhit gelmiş, molozun kendisine ait olmadığını söylemiş. İnşaat durduğu için tazminat davası açacağını söylemiş. Hürmüz Hanım, kendisine öğretildiği gibi avukatın adresini ve telefon numarasını vermiş.

Hürmüz Hanım'ın arsası biraz uzuncaydı. Yukarı setteki apartmanlar yapılırken molozu sürüp aşağıya dökmüşlerdi. Her apartmanın altında arsaya rastlayan yerde moloz öbekleri vardı.

Apartman sahipleri bir araya gelmişler bu fakir ve hastalıklı kadınla oğlunu eline biraz para vererek oradan çıkarmaya karar vermişler. Gündüz bir iki adam gelerek kendisine para teklif etmiş:

— Sen de bir yer bulur mükemmel bir gecekondu kurarsın, demişler.

Teklif ettikleri para apartman başına ancak beşer yüz lira.

— Beyefendiler, demiş Hürmüz Hanım. Size kaç defa ricaya geldim? Benim tapulu arsama moloz döküyorsunuz, burada yetim hakkı da var, yazık günahtır, dedimse var dava

aç, dediniz, demiş. Beni buna siz zorladınız, ben hakkımı arıyorum.

Apartman sahipleri:

— Öyleyse sen hava alırsın, demişler.

Bu sefer geceleri çöp de dökmeye başlamışlar. Hürmüz Hanım arsaya çöp dökenleri mahkemeye vermiş ve davayı kazanmıştı.

Arsadaki molozların temizlenmesi sırasında ağzına büyük bir taş kapatılmış bir de kuyu çıkmıştı. Bu kuyunun suyunu hem içerlermiş, hem de bozulmasın diye güğümlerini sarkıtırlarmış.

Ana oğul, içlerinden çıkmayan bir kuşku içindeydiler. Avukat para isterse, Bedri Bey onlara bir oyun oynarsa, gibi...

Cemal kendisine bir garsonluk işi bulmuştu.

Artık sabahleyin erkenden gidiyor, hazırlık yaptıktan sonra kahvaltıya gelenlere, sonra öğleyin yemek yiyenlere servis yapıyordu. Onun gibi iki garson daha vardı. Fakat bu adamlardan biri çok şişman, öteki de tembeldi. Bazen mal sahibi kalkarak ortada dolaşmaya mecbur kalıyordu.

Lokantada hep Cemal'in adı söyleniyordu:

— Cemal hani benim dönerim?

— Cemal az kuru ver, pilavlı olsun.

— Cemal kızartma nerede kaldı?

— Cemal karpuz dedikti...

Cemal yetişmeye çalışıyordu. Bir hafta sonra da müşterinin verdiği bahşişlerin paylaşılması ortaya çıkmıştı. Lokanta sahibi:

— Siz ne bahşiş alıyorsunuz ki paylaşmaya kalkıyorsunuz? demişti. Yerinizden kıpırdadığınız yok. Hafta başında gelsin haftalık. Oğlan çırpınıp duruyor.

Cemal bahşiş olarak bazen elli, altmış lira getiriyordu. Çok fazla yoruluyordu. Annesi ona su ısıtıyor, ayaklarını güzelce yıkadıktan sonra şöyle uzanıyordu.

Cemal bir ev erkeği idi. Küçük bir erkekti. Geçim onun omuzlarına yüklenmişti. Belki babasından kalma bir alışkanlıkla sabahları giderken:

— Anne, diyordu. Ben kendimi taşıyamıyorum. Sen artık ne yaparsan yap. Ama kendini de harcama. İşte para.

Eve bakmak, para vermek onun biricik zevki idi. İstiyordu ki evin bütün masrafını kendisi karşılasın. Benimle alay eden bir durumu vardı:

— Küçük bey, ne var ne yok?

Onun gayreti benim hoşuma gidiyordu. Anasına karşı büyük bir sevgisi vardı. Ne kadar yorgun gelse annesini biraz hâlsiz gördü mü hemen sofra hazırlığına başlıyor ve:

— Hele sen şöyle kenarda dur bakalım, diyordu.

Kaç yıldır aşçılarla çalışıyorsa, bazı yemekleri pişirmeyi iyi biliyordu. Omuzuna bir peşkir attı mı insan onu tam bir garson sanıyordu. Bir iki defa arsanın durumunu görmek için Bedri Bey gelmiş, bir seferinde de ona da rastlamış, bana:

— Senin garson amma da ağırbaşlı şey, demişti. Ağzından lakırdı çıkmıyor.

Hürmüz Hanım'ın avukatı benim babamdan bağlanacak yetim aylığı işini de takip ediyordu. Birikmiş maaşları aldığım zaman onun hakkını verecektim.

Eylül ayına girip de okul kokuları başlayınca Sermet Bey bana ne fikirde olduğumu sordu. Epeyce utanarak:

— Müsaade ederseniz okuyayım, dedim.

Sermet Bey içini çekip:

— Şu zamanda okumak isteyen gençler o kadar azaldı ki sana engel olmaya kimsenin hakkı yok, dedi. Hele babasından maaşı olan, sonra da az çok bir işe başlamış olan bir erkek öğrenci çoğu zaman nasıl olsa hayatımı kazanıyorum, okuyup da ne yapacağım, diyebilir.

Sonra ağır bir durum alarak:

— Tabii okurken işini de savsaklamazsın, dedi. Okuldan çıkınca doğru buraya gelirsin. Bırakılan işleri hazırlarsın. Aylığını yine vereceğiz. Bazı akşamlar iş çok olabilir, dışarıda yemek yer, arka odada yatarsın.

Okuluma gündüzlü olarak devam edecektim. Sermet Bey okula kadar giderek benim velim oldu. Okul da açıldı.

Süthanede bazı akşamlar gelemeyeceğimi anlattım. Tabii ses çıkartmadılar. Hürmüz Hanım fazla olarak:

— Burası ders çalışmaya da elverişli değil, dedi. Yeteri kadar ışık yok, doğru dürüst bir masa yok. Sonra hepsi bir arada.

— Fazla dersim olduğu zaman da handa kalırım, dedim. Geleceksem gece yediye kadar gelirim, daha fazla beni beklemezsiniz.

— Cemal:

— Sekizden önce yemek yediğimiz var mı, dedi. Ben de geç geliyorum. Allah işsiz koymasın.

Handa yattığım ilk gece biraz yerimi yadırgadım. Gece yarısına kadar hem işleri bitirdim, hem de derslerimi hazırladım. Gündüz akşama kadar gürültü içinde olan han geceleri ancak gece bekçisinin ayak sesleri ile sessizliğini bozuyordu. Taş merdivenlerde bu ayak sesi, ara ara duyuluyordu. Bir iki defa kapıyı çaldı:

— Daha oturuyor musun, dedi. Gündüz kafese mi girdi? Neredeyse sabah olacak. Çek yorganını başına, yat aklın varsa.

— İşleri kim yapacak, dedim. İnsana bedavadan para vermezler.

— Orası öyle, dedi.

Odada küçük bir radyo bile vardı. Bedri Bey'le Sermet Bey, bazen gündüz bu odaya çekilerek uzanıp biraz kestiriyorlardı. Oraya bir elbise dolabı da alınmıştı. Ben kitaplarımı bu odada bırakıyor, yanıma gerekli olanları alıyordum.

Cemal'in işi iyi olduğu için artık bana ihtiyaçları olmadığını düşünerek handa daha fazla kalmaya başladım.

Fakat bir cumartesi akşamı süthaneye gittiğim zaman Cemal'i içler acısı bir hâlde buldum. Gözleri, yüzü şişmişti. Bir dişi kırılmıştı. Elleri sapsarıydı. Benim pijamalarımı giymişti. Bana o dereceye kadar bitkin göründü ki, yüzüne bakamıyordum. Sedirlerden birine uzanmıştı. Hava sıcak olduğu hâlde o yırtık ve yamalı battaniyeyi örtünmüştü.

Hürmüz Hanım da ondan beterdi ama analık gayretiyle ortada geziniyor, zaten sıkıntısından yerinde duramıyordu. Yiyecekleri var diye düşünmüş ve sadece meyve almıştım. Hâlbuki zavallıların ekmekleri bile yoktu.

Cemal yattığı yerden bana seslendi:

— Coşkun, paran varsa şuradan ekmekle yoğurt alıver. Bu kadın açlıktan ölecek. Sağ kalırsam ben sana öderim.

Ekmek, yoğurt, yumurta alıp getirdim. Hürmüz Hanım inleye sıkıla bir çılbır yaptı. Fakat Cemal yemedi. Aç olduğu hâlde yemek istemedi. Ama annesinin yaptığı ayrandan iki bardak içti ve yüzünü duvara çevirerek yattı. Uyudu muydu, uyanık mıydı, bilmem.

Hürmüz Hanım'la karşılıklı, hiç gürültü etmeden yemek yedik. Biraz sonra inlemesinden Cemal'in uyuduğunu anladık. Hürmüz Hanım yokladıktan sonra yanıma geldi. Gözleri yaş içindeydi:

— Ateşi yok, ama ağrısı, sızısı var.

— Ne oldu, diye sordum.

Kadıncağız.

— Dövmüşler, dedi.

— Kimler?

— Çalıştığı yerdeki iki garsonla patron...

— Neden?

— Bilmiyor. Yediği tokatlardan yüzü şişmiş, morarmıştı. Şimdi biraz geçti. Öyle kıyasıya vurmuşlar ki bir dişi kırılmış, dudağını yarmış.

— Ne zaman oldu bu?

— Evvelki akşam, geç vakit kan revan içinde geldi.

— Bir sebebi olmalı?

— Bilmiyor.

— Şu, müşterinin verdiği bahşiş meselesi mi?

— Öyle olsa patron elini sürmezdi.

— Hâlbuki Cemal'i çok taktir ediyordu.

— Öyleydi, öyle biliyorduk.

Pazardı ertesi gün, işim yoktu. Hürmüz Hanım'a gizlice para verdim. Yiyecek almak için gitti. Cemal'in her şeyden fazla sıcak bir çorbaya ihtiyacı vardı. Annesi gidince beni yanına çağırdı:

— Seni de rahatsız ediyoruz kardeşim, dedi. Kusura bakma. Allah kimseyi benim durumuma düşürmesin. Sen kol-

larından tutuldun da yüzüne sağlı sollu tokatlar yedin mi? Hem de hiçbir suçun yokken?

Zavallı gururundan, kalbinin kırıklığından ağlıyordu.

— Nasıl oldu, dedim.

— Bilmiyorum, dedi. İnsan bir suç işler, onun getireceği cezaya katlanır ama durup dururken...

— Biraz anlatsana?

— Nesini anlatayım. Akşam vaktiydi. Akşamları müşteri az olur, herkes yemeğini evinde yer. Yine de beş altı kişi vardı. Biliyorsun ki benim çalıştığım Hacı'nın lokantası hep alaturka yemekler yapar. Yanımızda bir İtalyalı'nın lokantası var. O da adını bile bilmediğimiz Avrupa yemeklerini yapar. Kazıkçı herifin biri. Orada döner, kebap, kızartma, tava diye seslenmezler. Bir takım alafranga meraklısı gençler de gider oraya. Kotlet, rozbif, şinitzel, sote gibi lakırdılar duyarsın orada. Hacı orada domuz eti bulunduğunu sanır, müşterilere de söylerdi. Lafı uzatmayayım, işte hava kararıyordu. İki garson oturuyordu, ben de dört masaya hizmet ediyordum. Derken müşteriler birer birer çekilip gittiler. Aşçı da biraz dinlenmek için yukarıdaki odaya çıkacaktı.

Cemal'in sesi değişti. Yine ağlamaya başladı:

— Aşçı seslenmişti patrona. Hacı da gitti onun yanına, ne konuştuklarını bilmiyorum. Ben son müşteriyi kapıya kadar götürüp döndüm. İki garson gelip beni kollarımdan yakaladılar, Hacı karşıma geçti, bastı tokatı. "Usta suçum ne?" diye bağırdım. Yüzü mosmor olmuştu. "Hırsız köpek, doyuramadım seni. Sen suçunun ne olduğunu bilirsin?" Ağzımdan, burnumdan kan boşaldı. Yanımdakilerin de beyaz ceketleri kanlandı. O hâlde beni kapıdan dışarıya attılar. Ceketimin cebinde yarım haftalığım, o gün aldığım bahşişler de vardı. Ceketimi arkamdan fırlattılar. Nasıl geldiğimi bilemiyorum.

Zavallı anam benden yiyecek beklerken kapıdan girince bayılmışım.

— Acaba para falan mı çalındı Cemal, dedim.

— Hayır, dedi. Hacı, para canlısıdır. Hırsızlıktan çok korkar. Para ya cebinde, ya kapının yanındaki gişede durur. Her seferinde de anahtarla kilitlemeyi unutmaz.

— Garsonlar iftira etmiş olmasınlar?

— Bilmiyorum, Hacı'nın "Yakalayın şu hırsızı!" dediğini duydum. Onlar tabakları topluyorlardı. Onlar bir şey söylemediler.

— Aşçı mı söyledi?

— Ne bileyim?

— Düşün bakalım, o gün değişik bir şey oldu mu?

Cemal ıslak gözlerini bileği ile silerek:

— Bir müşterim vardı, dedi. Bana hep takılır. Ev erkeği, küçük erkek falan der, çalışmamı beğenir. Ara sıra lafa tutar. O gün de o gelmişti. Piliç istedi. Yedikten sonra çok iyi kızardığını, çok lezzetli olduğunu söyledi. Ben de müşteriden kalırsa alıp anneme götüreceğimi söyledim. Kalktı, aşçının yanına gitti. Yağ kâğıdına bir piliç sardırmış. Getirdi bana verdi. Çok utandım. Götürüp eve yiyecek getirdiğim tenekenin içine koydum.

Hürmüz Hanım geliyordu. Cemal bana:

— Bu piliç meselesini anneme anlatmadım, dedi. Ama yollarda, sonra buraya geldikten sonra hep dalıp dalıp gittiğim sırada gözlerimin önüne hep bu piliç kızartması geliyor.

Hürmüz Hanım domatesli bir lapa, bir de patatesli et yapacaktı. Ben de ona yardım ettim. Cemal'in dişinin yırttığı dudağı ara sıra kanıyordu.

— İşte böyle arkadaşım, dedi. Ben eve yiyecek getirecektim ama ne para kaldı, ne iş kaldı, ne de bende çalışacak güç...

— Çalışmayıp da ne yapacaksın, dedim. Aklını başına al. İnsanın başına böyle şeyler gelir. Sonra sen bir ev geçindiriyorsun. Gazete satar, simit satar, sırasında sırtında yük taşır, yine de anana bakarsın.

Haksızlığa uğramak her zaman başımıza gelebilir. Kızarız, kederleniriz, nihayet içimize işler. Ama karşımızdaki adam haksızlık ettiğini anlar ve çok üzgün bir hâlde bizden özür dilerse acımız o kadar çoğalır ki ağlamaktan gözlerimizden yaş yerine kan gelebilir.

Hacı Ahmet Efendi, Cemal'e sarılarak 'Beni affet Cemal.' diye ağlıyordu.

Bu hakkımızın geri verilmesi ve ruhumuzun rahatlığa kavuşmasıdır. Ama bunu yine acılarla karşılarız.

Öğleye yakın bir zamandaydı, bir emniyet memuru gelerek Cemal'i karakola çağırdı. Zavallı Hürmüz Hanım:

— Yarabbi, daha çilemiz dolmadı mı, diye ağlamaya başladı.

Cemal dişlerini sıkarak:

— Ne oluyorsun be, dedi. Adam mı öldürdük? Şunun bunun parasını mı çaldık? Bırak yakamı da ben de anlayayım. Hem belki de arsa içindir.

Cemal'i yalnız bırakmadım. Beraber gittik. Emniyet memuru sadece:

— Hacı Ahmet adında biri gelmiş, dedi. Adresini bilmiyormuş. Komiser beni yolladı.

Karakol epeyce de uzakta. Oraya vardığımız zaman komiserin odası kalabalıktı. Bizi görünce:

— Getirdin mi, dedi. Karşı odada o adam...

Oraya girdik. Burada bir iki ufak masa ve sandalyeler vardı. Duvara sıra ile şapkalar, üniforma ceketleri asılmıştı. Odanın ortasında şişman bir adam ayakta duruyordu. Yüzü kıpkırmızıydı, dudakları kıpırdıyor fakat ağzından bir söz çıkmıyordu. Sonra birden:

— Cemal, evladım, diye boşandı.

Cemal'in üstüne gelip kucakladı. Bir eliyle sırtına pat pat vuruyordu:

— Hay ellerim kırılsaydı! Hay ellerim kırılsaydı!

Bir an içinde yanlışlığın anlaşıldığını Cemal de, ben de anladım. Cemal içinin bütün acısını dökmek ister gibi, hemen hemen bağırarak ağlıyordu. Bu hâl Hacı Ahmet Efendi'yi bitirmişti. Cemal'i sandalyeye oturtmuş, ellerini bırakıp dizlerine sarılıyordu.

— Yapma bana bunu Cemal, yıkma beni, diyordu.

Bizi getiren polis de şaşırmıştı. Cemal'e de Hacı Ahmet Efendi'ye de su içirdi. Nihayet patronla garson bir tahta masanın karşısında ağır bir sessizliğe daldılar. Yaşlı adam sonra:

— Oğlum, dedi. Haksızlığa uğramak acıdır. Ama haksızlığı yapan ve bunu anlayan adamın acısı daha çok olur. Sen şimdi tertemiz, suçsuz bir delikanlısın. Ama ben, senin gibi eve bakacağım, anama bakacağım diye çırpınan, yoksul bir genci, küçük bir ev erkeğini dövmüşüm. Bunun böyle olduğunu daha dün akşama kadar bilmiyordum.

Hacı Ahmet Efendi bir sigara yaktı. Emniyet memuru ile ben de Cemal gibi dinliyorduk. Adam anlatmaya başlamıştı.

— Seninki geldi, dedi. Senin müşteri. Seni sordu. Birdenbire birkaç müşterinin yanında açığa vurmadım. Dükkânın şerefini düşündüm. Bir emri varsa çocuklar yerine getireceğini söyledim. Bana: "Yok, dedi. Soracaktım. Anası piliç kızartmasından memnum kaldı mı diye soracaktım?" Afalladım. "Nasıl piliç kızartması?" diye sordum. "Canım, çarşamba akşamı geldiğim zaman piliç kızartması yemiştim. Cemal'le konuştuk, müşterilerden artarsa alıp anasına götüreceğini söyledi. Ben de hemen aşçının yanına gittim. Yağ kâğıdına bir piliç kızartması sardırdım, Cemal'e verdim." dedi. O zaman dünya başıma yıkıldı Cemal, dünya ayaklarımın altında göçtü, yedi kat yerin dibine geçtim.

Cemal gözlerini silerek:

— Ziyanı yok, dedi.

Hacı Ahmet Efendi:

— Öyle değil oğlum, dedi. İnsan bir cinayet işler de kendini kurtarmaya çalışır gibi, ben de yaptığım işin ağırlığını düşünerek bu suçtan kurtulmak için çırpınmaya başladım. Önce aşçıya gittim, "O adam senden piliç kızartması alıp

yağ kağıdına sardırdı mıydı?" dedim. "Evet." dedi. "Peki Cemal'in teneke kutusundaki pilicin bu olduğunu anlamadın mı?" "Ne bileyim ben?" dedi. "Gördüm, sana söyledim. Sonra da çıktım yukarıya, uzandım biraz." "Kaç piliç almıştık o gün?" "On iki tane." O günün fişlerini karıştırdım. Adamcağız hem bir piliç yemiş, hem de bir tanesini ayrıca kâğıda sardırmış. Ötekiler de fişlerde gözüküyor. Dükkân beynimde dönmeye başladı. Bütün gece uyuyamadım. Gezindim durdum. "Usta suçum ne?" diye haykırman kulaklarımda çınlıyordu.

Adam bir zaman Cemal'in gönlünü almaya çalıştıktan sonra:

— Al evladım, dedi. Cebindeki paralar, bu da o gün topladığın bahşişlerin. Bana bak Cemal, gelmezlik etme. Beni bu azap içinde bırakma. Haydi oğlum, Allah seni benim gibi haksız duruma düşürmesin.

İşsiz, güçsüz, üstelik mükemmel bir dayak yemiş ve on parasız kalmışken hem işine, hem parasına kavuşan Cemal bir an içinde bayağı dirilmiş, o sabahki bitkinliği kalmamıştı üstünde.

Hürmüz Hanım bizi dışarıda bekliyormuş. Uzaktan görür görmez merakından bize doğru koşmaya başlamıştı. Cemal:

— Bir şey yok anne, diye bağırdı. Geldik işte.

Süthaneye gider gitmez ilk işi paraları çıkartıp annesinin kucağına koymak oldu:

— Hele sen şunları bir al bakalım, diyordu.

Sonra bana göz kırparak olayı annesine anlattı:

— Piliç kızartmasına imrenmiştim, kalırsa ben de alayım demiştim. Babacan adam bir piliç sardırıp bana hediye etti. Ana oğul şöyle bir yiyelim diyordum. Meğer dayak yemek kısmetmiş. Pilici çalıp tenekeye koyduğumu zannetmişler. İş

meydana çıkınca Hacı çok üzülmüş. Ağlamasını görseydin, için dayanmazdı.

Eh, Cemal'in eline artık günde yüz lira geçiyordu. O yaşta bir çocuk için daha fazlası can sağlığı.

Pazar günü yedik, içtik, biraz da yapılacak apartmandan söz ettik. Hürmüz Hanım:

— İyi, hoş ama burası yıkılınca biz nerede oturacağız, diyordu.

— Daha bir şey konuşmadık anne, dedi Cemal. Anlaşma yapacağız, işi sağlama bağlayacağız, dünya kadar zaman var. Belki de rica ederiz, bize eğreti bir baraka çatıverirler. Ha, ne dersin arkadaşım?

— Bedri Bey anlayışlı insan, dedim. Bu artık önümüzdeki yılın işi. Belki anlaşma olursa mayısta falan inşaat başlar. Bak, daha moloz ortada.

Daha evvel apartman yaptırmış olanların molozları duruyordu. Bu molozlar arsanın yarısını kaplıyordu.

Ertesi sabah Cemal'le beraber çıktık. O Hacı'nın lokantasına gitti, ben de okulun yolunu tuttum.

O ay içinde bir mahkeme daha oldu. Apartman sahiplerinin direnmeleri kabul edilmemişti. Nihayet adamakılı yağışlar başlamadan önce, molozu kaldırmak için işi birisine götürüverdiler.

Yine bir kepçe makinesi ile dört tane kamyon geldi. Kamyonlar dolup dolup gidiyordu. Nihayet enkaz altında kalmış olan duvara kadar arsa temizlenmeye başladı. Arsa bayağı büyümüş, geniş bir alan açılmıştı.

Sonunda Bedri Bey'le Sermet Bey gelip arsayı gördüler, hava yağışlı olduğu için içeride, yemek masasının başında konuşuldu. Ben konuşmalarına hiç katılmadım. Sonunda arsayı üç daire karşılığı vermeyi kabul ettiler.

Kışın gerekli işlem yapılacak, önümüzdeki nisan ayında yapı işleri başlayacaktı. Sonbaharda apartmanın tamamlanacağını hesaplıyorlardı. Bu arada Cemal biraz çekinerek:

— Benim kira ile yer tutacak kazancım yok, dedi. Annemi nerede barındıracağım?

Piliç kızartması hikâyesini duymuş olan Bedri Bey:

— Üzülme, dedi. Sizi açıkta bırakacak değiliz.

Havalar iyiden iyiye bozmuştu. Bedri Bey bir gün Hürmüz Hanım'ı arabaya almış. Hacı'nın lokantasına da uğrayıp Cemal'i de alarak tapuya gitmişler. Oradan avukatla birlikte notere uğramışlar. Bütün muamele tamamlanmıştı. Ben o akşam bunları haber aldım.

Şirkete gireli tam sekiz ay olmuştu. Her gün, yazıhanede bulunduğum kadar telefonları, gelip gidenleri not ediyordum. Öğleden sonra Sermet Bey'le Bedri Bey, ikisi birden dışarıda çalışıyor, çok önemli bir iş olursa kendilerini aramam için bana telefon numarası veriyorlardı.

Yazıhaneye gelir gelmez hemen not defterine bakıyor, ertesi gün için bana direktif veriyorlardı.

Bazen işle ilgili, yaşlı başlı bir adam geliyor, odaya bakınıyor ve bana:

— Yavrum burada şirketin sekreteri varmış, diyordu.

— Benim, diye cevap veriyordum.

— Seninle ben ne görüşebilirim yavrum?

— Ne isterseniz görüşünüz. Not alırım, eğer pek önemliyse şimdi size onlardan birinin telefonunu bağlarım.

Bu insanların çoğu yapısı bitmek üzere olan apartmandan daire almak isteyen kimselerdi. Ben hangi dairenin satılmadığını, fiyatının ne kadar olduğunu biliyordum.

Sahiden benim defter tutmamdan, baştan savma iş yapmamamdan çok memnun kalıyorlardı. Hemen her gün yaptığım işe bakıyor, bazen hesapları kontrol ediyorlardı.

Bazen inşaat hesapları yaparken bana iş veriyorlardı. Hesap makinesinde verdikleri rakamları topluyor veya çarpıyor, bölüyordum.

Sekizinci sınıfa geçerek mayıs sonlarında tatile gideceğim sırada süthanedeki arsada yapı işleri yeni başlamıştı.

Babamdan bana yetim aylığı bağlanması işi de o sırada bitti. Birikmiş aylıklarımı aldım. Avukatın parasını ödedim. Sermet Bey bana veli olmuştu. Okulda benim büyüğüm olarak o göründüğü gibi on sekiz yaşımı tamamlayıncaya kadar aylıklarımı da o alacaktı.

Bu maaşımı aldığım gün, onlara bir yemek yedirecektim. Beraber Hacı'nın hokantasına gittik. Kepenkleri indirilmişti. Üzerinde "Kiralık Lokanta" diye bir yazı vardı.

Ben arabadan inerek yandaki bir dükkâna sordum. Bana:

— Hacı Ahmet Efendi iki ay önce vefat etti, dediler.

Arabaya döndüğüm zaman Bedri Bey:

— Cemal söylemedi mi, dedi.

— Hayır, dedim. Zaten çektiği sıkıntıları pek söylemez.

— Hâlinden de belli değil mi?

— Ben yaza çıkınca sevinecek zannediyordum. Ağzını bıçak açmıyor. Ben de canını sıkmayayım diye üstüne varmadım.

— Ne yeyip içerler bunlar? Lokanta artığı mı?

Üçümüz de tasalanmıştık. Yemekten pek bir şey anlamadık. Akşama doğru süthaneye gittim. Cemal yoktu. Annesi soluk ve hâlsizdi. Birkaç işçi temel kazıyordu.

Hürmüz Hanım'a oğlunun nasıl olduğunu sordum.

— Hâli pek berbat, dedi. İşine geleni söyler, gelmeyeni söylemez. Yüzü kaşık kadar kaldı.

Sonra bana sıkılarak anlattı.

— Evvelki akşam satır artığı kemik ve et parçaları getirdi. Ne olduğunu sordum. Lokantanın alışveriş ettiği kasaptan almış. Hâlbuki iki ay evvelsine kadar kapaklı iki tas almıştı. Pilav, et yemeği gibi yiyecekleri getiriyordu. Bunların da arkası kesildi. Eve para da bıraktığı yok.

Akşama doğru Cemal geldi. Beni gördüğüne pek memnun değil gibiydi. Koluna taktığı bir camlı kutu vardı. İçine poğaça kırıntıları ve bir yarım poğaça kalmıştı. Kutuyu hemen bir tarafa kaldırdı.

Küçük erkeğin sararmış, zayıflamış yüzünde bir keder vardı. Dokunulsa ağlayacaktı. Ben gelirken bir tavuk söğüşü, bir kilo baklava almıştım. Hürmüz Hanım sofra hazırlarken Cemal mahzun mahzun annesine bakıyordu.

— Cemal, dedim. Öyle surat etme. Bak inşaat başladı. Mükemmel bir evde oturacaksınız, ikisini de kiraya verip parasıyla bey gibi geçineceksiniz. Her insanın hayatında sıkıntılı zamanlar olur. Parkta tek başıma, gideceğim bir yer olmadan nasıl kaldığımı biliyorsun. Şu anda ne kaldı?

Cemal bir şey anlamaz gibi yüzüme bakıyordu:

— Arkadaş, dedim. Bugün babamdan aylık bağlandı. Ayda iki bin beş yüz lira alacağım. Bundan başka birikmiş aylıkları da aldım. Sana bir teklifim var. Parayı bankaya koyacağıma bir kısmını sana vereyim. Önümüzdeki kış, daireler hazır olacak. Yardım kabul etmeyeceğini biliyorum ama ödünç olarak kabul etmen lazım.

Cemal dişlerini sıktı. Bu dişlerinin arasından.

— Hayır, diye fısladı.

Hürmüz Hanım kaşlarını çatarak:

— Benim için çırpındığını biliyorum, dedi. Ama getirdiğin bir lokma ekmek bana zehir oluyor. Karşına çıkan fırsatları kaçırıyorsun. Bu dünyada kimse başkalarının yardımı olmadan geçinemez. Benim, senin bu kadar harcandığını görmeye dayanacak hâlim kalmadı. Şuradan, buradan veresiye yiyecek almakla bir arkadaşından ödünç para almanın ne farkı var?

Yemeğe oturduk. Annesi getirdiklerimi pay etti. Salatalık, domates, tavuk eti Cemal'i sarhoş etmiş gibiydi. Muhakkak çok açtı. Bütün gün bir şey yememişti. Kim bilir kimden aldığı o poğaça kutusu da ona yorgunluktan fazla bir şey kazandırmamıştı.

Belki içinden kuduruyor, hırslanıyordu fakat gözlerinin gördüğü tavuk parçalarına eli uzanıyor, fırlayıp sofradan kalkmak istediği hâlde salatalığın kokusu onu büyülüyordu.

— Niye bana bir defa haber vermedin, dedim. Hacı ölmüş. Lokanta kapanmış. Arkadaşlıkta insan her duyguyu paylaşır. Sen her derdi içine atıyorsun. Böyle arkadaşlık olmaz.

Hürmüz Hanım:

— Böyle analık, evlatlık da olmaz, dedi. Mademki tek başına davranıyorsun, ben de gücüm yettiği kadar çalışırım.

Cemal hiddetle:

— Yedirdiğiniz iki lokma ekmeği burnumdan getirmeyiniz, dedi.

Biz sustuk. Yemekten sonra Cemal:

— Kaç para ödünç verebilirsin, dedi. Var mı iki bin kağıt, söylesene?

— Var, dedim.

Cemal kıpkırmızı oldu :

Hürmüz Hanım oğluna: 'Böyle analık da evlatlık da olmaz.' dedi.

— Bana bak Coşkun, dedi. Lokantanın sırasında bir kunduracı var. Hani ısmarlama ayakkabı falan yapmıyor. Eskileri tamir ediyor. Dükkân epeyce büyük. Bir kısmını bölüp kiraya hazırlamış. Bir sucu tutmuş, kazanamamış. Ben şöyle bir baktım. Bin kâğıt kira istiyor. Bin de takım düzüp yiyecek alsam...

— Ne yapmayı düşünüyorsun, dedim.

— İşçi, çırak çok o tarafta, dedi. Çeyrek ekmek, altı tane kızarmış ciğer parçası, biraz maydanozlu soğan piyazı yedi buçuk. Yemeyenin aklı yok. Sonra haşlanmış yumurta, fasulye piyazı, bilemedin ızgara köfte.

Hürmüz Hanım:

— Ocağı var mı ki, dedi.

Cemal kaşlarını çattı.

— Elinin hamuru ile sen erkek işine karışma.

Sonra bunu söylediğine utandı ve:

— Var ya, dedi. Ama soba bacası. Küçük bir davlumbaz yapıldı mı bal gibi iş görür. Su babadan kalma bütan gazı ocağını oraya yerleştirdik mi yemek de pişer, ciğer de kızarır. İşin kötüsü içerisi dar. Ancak bir masa konur, dört kişi oturabilir. Kunduracıyı kandırıp iki masa da oraya koyarsak bu iş oldu demektir.

Cemal'in bu işi çoktan beri tasarladığı anlaşılıyordu. Yalnız parasızlık onun belini büküyordu. Annesi:

— Neler satmak istiyorsun, dedi.

— Ne satsan gider anne. Izgara köfte, sahanda yumurta, ciğer kavurması, fasulye piyazı, bol bol salatalık, domates... Çeyrek ekmeğin içini yarıp altı köfte, ya da altı parça ciğer koydun da üstünü ovulmuş maydanozlu soğanın piyazı ile kapattın mı, al on kâğıdı.

— Peki bu işe başlayacak mısın?

— Başlamasına başlarım ama benim yaşımdakilere dükkân açmak müsaadesi vermezler. Birini bulmak lazım.

— Cemal, dedim. Annen izin alabilir.

Cemal kızardı:

— Bak bu aklıma gelmemişti, dedi. Olur tabii.

— Sonra sen yemek pişirebilir misin? Öğle olmadan her şey hazır olmalı. Bir yandan içeride yemek yiyenlere bakacaksın, bir yandan da tezgâhın üstünden sokakta bekleyenlere yiyecek vereceksin.

— Yetişiriz be arkadaşım. Bir kere şu dükkânı açalım. Hem pek sıkışırsam annem yardım eder bana.

Çıkardım, iki bin lirayı Cemal'in önüne koydum. Bana:

— Ödünç ha, dedi.

— Ödünç, dedim.

— Teşekkür ederim arkadaşım.

Cemal o gece yapacağı işleri düşünmekten tahta kerevetin üstünde anasının yanında döndü durdu. Sabahleyin erkenden kalktık. Bir çay içtik. Ben de Cemal'le beraber gittim. Dükkân gözlerimin önüne getirebileceğimden daha küçüktü. Kunduracı dükkânını sucuya göre bölmüştü. Üçümüz bir olup konuştuk. Cemal, ihtiyar adamı kandırdı. Tahta bölmeyi biraz daha dışarıya alacaktı. İki masa ile bir peyke kurulacaktı. Adam:

— Ocakçı olmadan başaramazsın oğlum, diyordu. Biliyorum, Hacı'nın yanında ateş gibi çalışıyordun. Ama müşteri beklemez. Karnı acıkmış adamın gözleri kararır, sen köfteyi verinceye kadar o ekmeği yarılar. Ha, bak, şurada sucunun buzdolabı kaldı. Altı aylık kira borcuna karşılık bıraktı. Bir müşterisini bulup satamadım. Sana da lazım olur. Limonata, soğuk gazoz, meyve suyu falan da verirsen müşteri çoğalır.

Cemal:

— İyi olur, dedi, ama bu işleri düzmek kolay değil Kadri Baba. Bende öyle para yok.

Adamcağız:

— Kira için acele etmem, dedi. Yalnız kap kacak var mı?

— Babamın bir aşçı arabası vardı. Onun takımları hâlâ duruyor.

Cemal'i orada bırakıp döndüm. Sermet Bey para için bana:

— Korkarım geri alamazsın, dedi.

— Zorla kabul ettirdim, dedim. Nasıl olsa dairelerini kiraya verecekler, zavallı para kazanacağım diye çırpınıp duruyor. Belki biraz daha yardım etmek gerekir.

İki gün handa kaldıktan sonra yine süthaneye gittim. Hürmüz Hanım yiyecek bir şey olmadığını söylüyordu.

— Tabii para kazanmadığı için elindekini harcamıyor. Dükkânı meydana getirmeye çalışıyor. Galiba gündüzleri orada bir lokanta gidip yardımcı olarak çalışıyormuş. Tabii her zaman bu iş olmuyor. Sıra ile bir iki bina yıkılmış, iki tane kahve masası almış. Bunların mermer taşları varmış. Altı tane de sandalye. Artık gözü bir şey görmüyor.

Ben yakındaki esnaftan yiyecek ve meyve alıp getirdim. Hürmüz Hanım acele bir şeyler hazırladı. Cemal hava karadığı zaman geldi. Lambayı bile yakmıştık. Elleri sıyrık içindeydi. Pantolunu bir iki yerinden çiviye takılmıştı. Yemeklerin nereden ortaya çıktığını sormadı bile. Yalnız:

— Battı balık yan gider, dedi. Yüzsüzlüğü aldık ele.

Fakat yemeğe hiç nazlanmadı. Dükkânın ne hâlde olduğunu sordum.

— Konuşacak gücüm var mı, dedi. Merak ediyorsan uğra da bak.

Yemeğin ortasında:

— Merak etme arkadaşım, dedi. Bunlar kat kat ödenecek.

İşçiler kuyuya bir kova ile bir ip almışlardı. Şimdilik suyu oradan kullanıyorlardı. Bu kuyunun suyu içilirmiş. Hürmüz Hanım'la gittik. İki kova su çektik, geldiğimiz zaman Cemal

sırt üstü yatağa yatmıştı. Ayakkabılarını bile çıkarmadan uyumuştu.

Ertesi gün ben de Cemal'le beraber gittim. İhtiyar adam dükkânı açmıştı. Cemal'in bölmesine girmek için bu eskici dükkânından girmek gerekiyordu.

Cemal'in tarafı bayağı genişlemişti. İki masa konmuş, sandalyeler altına sürülmüştü. Buzdolabı, bütan gazı ocağı yerleştirilmişti. Camın önüne rastlayan tezgâhın altı ekmek doldurulacaktı. Hazırlanacak salataların ciğer kızartması ve köftelik kıymanın bir kısmı göz önünde bulunacaktı. Cemal:

— Arkadaşım, davlumbaza bir aspiratör koydun mu havayı çeker, koku kalmaz, ocağın ısısı da ortadan kalkar. Bir de küçük vantilatör koydun mu iş tamamdır. Kahvenin bir aspiratörü varmış. Bir yerde emanet duruyor. Sapasağlam, ama üç yüz kağıt. Nasıl almalı?

Aspiratörü aldık, bana:

— Unutma kâtip, dedi. Verdiklerini yaz. Merak etme hakkın kalmaz. Arkadaşlık böyle zamanda belli olur.

Küçük erkek doğrusu canla, başla çalışıyordu. Küçük köfteci dükkânını açıncaya kadar, anasına yiyecek bulabilmek için, gece yarılarına kadar garsonluk ve bulaşıkçılık yapmak zorunda kaldı.

İhtiyar eskici de bu kadar genç bir çocuğun hayatını kazanmak için girişimlerde bulunup çırpınmasına şaşıyordu. Bazen:

— Başına dert açıyorsun Cemal, diyordu. Garsonluktan yeteri kadar kazanıyorsun. Kendini büsbütün bu işe versen yine pekâlâ geçinebilirsin.

Cemal başını sallıyordu:

— Hacı'yı bilirsin. Beni sever, korurdu da ne oldu? Adam gözünü kapattı, ben kaldım açıkta. İnsanın kendi işi gibi var mı?

Bir pazartesi günü, öğle yemeği için dükkân açıldı. Sabahın erken saatinde, ana oğul yemek hazırlığı yapmışlardı. Kaç gündür faaliyeti gören komşulardan başka pek gelen olmadı. Yiyecekler ancak yarılandı. İçerisi fazla sıcak oluyordu. O zamana kadar başka yerlerde yemek yiyenleri çevirmek kolay değildi.

Fakat ikinci günün akşamı yine durum iç açıcı değilken İtalyan'ın lokantasından bir garson gelerek arnavut ciğeri istemişti. Satılmayan bütün ciğer tavası yarım saat içinde gitti. Daha da isteyen olmuştu. Cemal ızgara köfte teklif etti. Bir iki kişi aldı. Bu ızgara köftenin eti, ekmeği, baharatı aynı şeydi. Ama Cemal'in anası bunu yoğurmakla, eti bekletmek ve baharatını ayarlamakla başka bir lezzet vermeyi bilmişti.

Cemal biraz sıkılıyordu:

— Biz İtalyan'ın ocakçısı mıyız be, diyordu. Masalarımız boş duruyor!

Bir perdenin arkasında, hem kapları yıkayan, hem de kepçe kepçe yiyecek ölçerek tabaklara koyan Hürmüz Hanım bu tabakları piyazla öylesine süslüyordu ki, koskoca işçiler masadan:

— Abla bana da öylesinden, diyordu.

Kadri Baba da yemeklerini bedava tarafından Cemal'in bu küçük lokantasında yiyordu. Ama doğrusu adamcağız müşteri çağırmaya da yardım ediyor:

— Param olsa da ben de yesem. Anavut'un ciğeri, Hacı Baba'nın ızgara köftesi, piyazın kralı burada. Acıkanlara müjde, tokları yarın bekleriz, duymayanlara malum olsun. On lokma ciğer, bir avuç piyaz, çeyrek ekmek, on beş. Yalnız

on beş lira. Sandviç parasına... Beğenmeyenin parasını geriye veriyoruz.

Bir de dışarıya servis yapmak çıkmıştı. Cemal dört tane de tepsi aldı. Çıraklara tembih ediyordu:

— Boşalınca tepsiyi getir kardeşim. Bak kimsem yok.

Tuzluk, biberlik, ciğerin yanına ayrıca iki tane taze soğan, derken işçi sınıfı için bol kırmızı biberli kuru fasulye, işleri biraz daha genişletiyordu. Bu fasulyeye doyum olmuyordu doğrusu. Çukurca bir tabağa bir buçuk kepçe, sıcak sıcak fasulye koyup bazen yarım ekmekle beraber adamın eline bir de kaşık verdin mi ağır işte çalışan adamcağız yemeği yarılamadan keyifleniyor. Hürmüz Hanım kabukları, çekirdekleri ayıklanmış domates salatasının üstüne halka halka yarım hıyar da doğrayıp masaya sürdü mü adamcağız:

— Ben ısmarlamadım be anacağım, diyince Hürmüz Hanım:

— Sen yemene bak aslanım, diyordu. Bu da on beşin içinde.

Ana, oğul, bir yarışa gireceklermiş gibi, on ikiye kadar hazırlıklarını bitirip bekliyorlardı. Sonra artık bazen ikiye kadar durup dinlenme yoktu. Ama Hürmüz Hanım da, Cemal de artık hayatlarından hoşnuttular. İstedikleri kadar yiyorlardı.

— Cemal Usta, bir porsiyon ciğerle çeyrek ekmek.

— Cemal Ağabey, bizim patrona hazırla varsa on tane ızgara köfte, domates, hıyar, fasulye piyazı, iki yumurtalı, iki tertip olacak, misafiri var. Tütünceye gidiyorum, dönüşte alırım.

— Oldu.

— Hürmüz Abla, az kuru daha ver.

— Kurunu al.

Cemal, açtığı lokantada zevkle çalışıyordu.

— Piyazına uzan.

— Bir şişe su, soğuk tarafından.

— İki yumurta kır, peynir üstüne, çalkala.

— Hürmüz Hanım tabak yetiştir.

— Kuru, ekmek, salata, kaç kuruş?

— Kuruşla işimiz kalmadı, on beş.

— Amma da yaptın.

— Biz yapmadık, ortalık yaptı.

— O da var ya.

— Alacağım sende kalsın. Bahşişe say.

Ekmeğin içine köfte veya ciğer koydurup dışarıda ayaküstü yiyenler de çoktu. Bunlara hizmet daha kolay oluyordu.

Öğle vakti bu iki saat herhâlde ana ile oğlu çok yoruyordu. Kendileri de birer sandalyeye çöküyor, yemek yiyecek güç bulamıyorlardı. Ama oturdukları yerde bile kalan yiyeceğe bakıyor:

— Akşam için bir kilo ciğer kızartmalı, diyorlardı.İtalyan'ın meyhanesinden isterler.

Sonra takımları sayıyor ve kimden tepsi gelmediyse Cemal gidip bir aralık alıp getiriyordu. Çektikleri açlığı ve yoksulluğu düşünürsek onların bu durumdan memnun olmaları gerekirdi. Yoruldukları hâlde sağlıkları daha bir düzgündü. Yeyip içiyorlardı. Kazanıyorlardı.

İlk ayın başında Cemal bana:

— Bak biz bir şeye karar verdik. Sen ne diyeceksin?

— Neye karar verdiniz?

— Kadri Baba artık el âlemin çamurlu, çarpık kunduralarını onarmak istemiyor. Aradaki bölmeyi camekân yapacağız. Altı tane daha masa koyduk mu bizim dükkân bayağı lokanta olacak.

— İyi ama yardımcı almanız gerekecek.

— Şimdilik Kadri Baba dışarı işlerine bakacak. Annem pişirici kalacak. Ben garsonluk yapacağım. Gerekirse bir çocuk alırız.

— Peki ama Kadri Baba neden bırakıyor işini?

— Dükkân onun malı. Bir karı bir koca. Bunca yıl ancak boğazlarına yetiştirebilmiş. Kendisi istedi.

Kadri Baba küçük tezgâhını ortadan kaldırdı. Yere kendi parasıyla karo döşetti. Duvarlara temiz bir badana yapıldı. Burası tamamlanınca bütün masalar dışarıya sıralandı. Cemakânın önüne mermer bir raf yapıldı. İçeriden bu rafa istenilen yemekler konuyordu.

İşçiler ve müşteriler bu dükkânı o kadar benimsemişlerdi ki kalkıp ısmarladıkları yemekleri kendileri alıyorlardı. Hatta kalktıkları zaman, boş bulaşık kaplarını üst üste rafa koydukları oluyordu.

Dükkânın bir tarafında bir lavabo vardı. Burası temizlenmiş, bir sabunla bir havlu asılmıştı. Havlu çabucak kirleniyordu ama buna aldıran yoktu.

Yemeğini söyleyen ellerini yıkamaya gidiyor, yerini kaptırmamak için ceketini oturacağı sandalyenin arkasına takıyordu.

Lokanta biraz büyüyünce yemeklerin çeşidinin de çoğalması gerektiği gibi ağız tatlılığı için de komposto falan yapılmış, meyve de alınmaya başlanmıştı.

Bir pazar günü, ben de onlara akşamdan gitmiştim. O sabah kamyon gelecek, eşyalarını alıp götürecekti.

O gece son defa süthanede kalındı. Sabahleyin erkenden inşaatın kamyonu geldi. Doğru dürüst bir çay içmeden evvelce alınan iki divanla şilteleri ve yastıklarla örtüleri kamyona yükledik. İşe yarar hiçbir şey kalmadığı hâlde eşya kamyonun bir köşesinde kaybolmuştu. Şoför:

— Atlayın, dedi.

Kamyona binip yatak bağlarının üstüne oturduk. Tekerlekler döndü, ana oğul başlarını çevirmiş, süthaneye bakmak istemiyorlardı.

Hürmüz Hanım içini çekerek:

— Yapmamalıydık bunu, dedi.

Küçük erkek kaşlarını çatarak:

— Çocuk gibi konuşma anne, dedi. Biz burasını kat karşılığı vermeseydik, sen el kapılarında ölecektin, ben de kolumda poğaça kutusuyla sürünecektim.

— Orası öyle, dedi. Hürmüz Hanım. Başörtüsüyle gözlerini kuruladı.

Kalorifer dairesinin yanındaki odaya eşyayı taşıdık. Burası lokantaya çok yakındı. Penceresinden sokaktan geçen adamların ayakları görünüyordu ama yine aydınlıktı. Elektriği vardı, suyu vardı. Yerler karo döşeliydi. Güzel badana edilmişti.

İki divanı karşılıklı odaya koyduk. Tahta sandığı bir köşeye bıraktık. Sandalyeleri sıraladık. Tahta masayı da uygun bir yere koyduk.

Hava kararırken ben onları bırakarak Karaköy'deki hana indim. Canımın sıkıntısından kitaplarımı düzelttim, elbiselerimi fırçaladım, yine de duyduğum yalnızlığı gideremedim.

Adil Bey bu odada senelerce yatmış, bekâr hayatı yaşamış, sonra ölüp gitmişti. Burası nihayet bir han odası idi. Bir otel odasından farkı yoktu. Benden sonra başkaları gelip bu odada yaşıyacaktı. Adil Bey nasıl unutulduysa beni de öyle hatırlayan bulunmayacaktı. Ben bir ev istiyordum. Bir ev ki beni, yalnız beni beklesin.

Beni en fazla üzen yalnızlıktı. Yeni bir kitap aldığım, bir eşyaya ihtiyacım olduğu zaman onu nereye koyacağımı hep düşünüyordum. Belleğimin altında hep bir ev sahibi olma arzusu vardı.

*
* *

Hürmüz Hanım'la oğlu Cemal yeni dairelerine kavuştukları zaman ben onlardan uzaklaşmaya başlamıştım.

Lokanta mükemmel işliyor ve onlar kazanıyorlardı. Artık Cemal boynu bağlı ve beyaz gömlekliydi. Lokanta müşteri ile dolu olduğu zaman, o çalıştırdığı iki garsona ve ocakçıya emirler veriyordu. Annesi biraz kendisini toparlamıştı. O da veznede oturuyordu.

İki daireyi kiraya vermişlerdi. Artık çalışmaya pek ihtiyaçları yoktu ama ana oğul işi bırakmak istemiyorlardı:

— Para dediğin ne ki? Her şey pahalı. Yetişmiyor.

Ne çabuk zenginliğe alışmışlardı. Cemal yeniden kibirli bir genç olmuştu. Benden ödünç olarak aldığı üç bin lirayı en kısa zamanda ödemişti. Toparlanıp da parası artmaya başladığı zaman:

— Çoşkun, diyordu. Bana bak, eğer paraya ihtiyacın olursa gel bana. Gelmezsen hatırım kalır.

Handa, yattığım odada bir de dosya dolabı vardı. Bu dolabın en altında Adil Bey'den kalan o bir yığın kâğıt, bir paket yapılmıştı. Bir gün Bedri Bey bana:

— Bunları ne tutuyoruz, dedi. Çöpe at gitsin. Kırk defa elden geçti.

O akşam, masanın üzerine koyduğum bu kâğıt yığını içinden her kâğıdı çekip alarak bir bir gözden geçirmeye başladım.

Not defterinden koparılmış bir sahifede bir ilaç tarifi yazılıydı. Mide ağrılarına iyi gelecek bir ilaç. Sonra bu kâğıdın köşesinde "Fikret Güven Bey'in bankadaki hesap numarası." diye bir not vardı. Bu not babamın Adil Bey'e unutmamasını bildirdiği hesap numarasıydı.

O gece sabahladım. Tatil aylarındaydık. Sabahleyin, geç vakit Bedri Bey geldi. Bulduğum notları kendisine söyledim.

Notlara baktı ve:

— Sermet Bey araştırmadı mı, dedi.

— Bir defa bankaya uğramıştık, dedim. Veraset ilamı lazım demişlerdi.

— Sen öğleden sonra Taksim şubesine git. Dosdoğru müracaat et.

Öğleyin yemek yedikten sonra Taksim'e çıktım. Bankanın şube müdürüne Fikret Güven Bey'in oğlu olduğumu söyleyerek babamın bankadaki parasını sordum.

Benden banka cüzdanı ve veraset ilamı istedi. Ben.

— Babamdan ne kaldığını bilmiyorum, dedim. Acaba değer mi?

Müdür bir memur çağırdı. Onunla konuştu. Sonra bana:

— Herhâlde zahmete değer bir para, dedi. Yalnız Adil Bey de imzaya yetkili olduğu için onun da ölümünün saptanması gerekir. Sekiz yüz elli bin lira civarında bir para.

Karaköy'e döndüm. Heyecandan boğulacaktım. Benim işlerimi takip eden avukat Basri Bey'e telefon ettim. İşi anlattım:

— Deme, dedi. Ne duruyoruz?

— Bilmem, dedim.

Bedri Bey'le Sermet Bey de sevindiler. Sermet Bey:

— Bir şey kaybetmiş olmadın, dedi. Şimdi korkarım bu para senin ahlakına biraz tesir edecek.

— Ben okuyacağım, dedim. Zaten şirketten aldığım aylık bana yetiyor.

— Peki ne yapmayı düşünüyorsun?

— Ben bir ev, bir daire sahibi olmak istiyorum, dedim. Bana ait bir daire. Anahtarı cebimde duracak. Kapısını açacağım. İçeriye ayaklarımı silerek, belki de ayakkabılarımı çıkartarak gireceğim.

Sermet Bey:

— Daima evden söz ediyorsun, dedi. Yalnızca ev seni yanlızlıktan kurtaramaz.

— Biliyorum, dedim. Ama ev nihayet bir yuvadır. Bir insanın üzerindeki elbise gibidir. İnsan bir elbisesini koyacak dolap, kitaplarını dizecek bir kitaplık bulabilir.

Sermet Bey, ben bunu söyleyince içini çekip:

— Sen de, dedi. İyi bir aile kurmaya hazırlan. Bugün belki ihtiyaç duymuyorsun, ama yarın bu olacaktır ve yalnızlıktan tamamen kurtulacaksın.

Ben bir hastaymışım da beni avutmak için çene çalmışlar gibi konuşmuşlardı. Sonunda Bedri Bey:

— Pek aceleye gelmez, dedi. Bu kadar inşaat yapıyoruz. Sen beğendiğin bir daireye el koyarsın, biz de bunu sana bize mal olduğu değer karşılığı veririz. Önce şu paralarına bir kon bakalım.

Ben bu isteğimi anlatıp başkalarının da fikrini alınca biraz rahatlamıştım. Artık kütüphaneyi, hatta mutfağı düşünüyordum.

Çalışma gücüm gevşer diye avukat Basri Bey'in banka işini biraz savsakladığını sanıyorum. Çünkü dokuzuncu sınıfın başarılı karnesini görmeden bana haber vermedi. Tatile çıkmıştık. Bir sabah bana telefon etti. Yazıhanesine gittim. Taksim'deki banka şubesine beraber gittik. Gerekli belgeler gösterildi ve babamın hesabı benim adıma devredildi.

Tatilin başlamasıyla birlikte beni yapıların kontrolüne da yolluyorlardı. İşçiler ben gidince birbirlerine sesleniyor,

oturup dinlenenler kalkıyor, bazısı sigarasını söndürüyordu. Aslında ben kimseye kötü bir muamele yapmıyordum. Zaten işlerini bilen insanlara bir şeyi söylemeye gerek yoktu.

Bu yeni apartmanın yeri çok güzeldi. Hemen hemen bir yokuşun başında idi ve bu yokuşun sonunda deniz ve Çamlıca'nın yeşil sırtları görünüyordu.

Üçüncü kattaki daireyi gezerken Bedri Bey:

— Nasıl buldun bunu dedi.

— Çok güzel, dedim.

Avukat Basri Bey'le bankaya giderek, babamdan kalan hesabı, adıma devrettirdik.

— Biliyorsun ki bu dairelerin bize maliyeti yarımşar milyon, dedi. Beğenirsen bunu sen al. Bir alıcı gözüyle bak. Çevre çok temiz, daire kullanışlı. Üç oda, güzel bir mutfak, salon da mükemmel. Banyo, hela, bir de antresi var. İki tane de balkon.

Ben şaka ediyor sanmıştım. Öğleyin, yemeğe çıktığımız zaman Bedri Bey:

— Sermet, dedi. Coşkun altı numaralı daireyi beğendi.

Yüzüm kızarmıştı. Sermet Bey:

— Mesele yok, dedi. Usta'ya söyleyin de satıldığını bildirsin. Başka müşterilerle çatışmayalım.

O gün Basri Bey'i de çağırdılar. Tapu muamelesini yapacaktı. Basri Bey:

— Senin için biraz büyük değil mi, dedi. Üç odayı ne yapacaksın?

Cevap vermedim, kendisi:

— Öyle ya, dedi. Ev bir defa alınır. Bakarsın çabucak kalabalık olursunuz. Sonra sana muhakkak özel bir oda lazım.

Ben bir daire sahibi olmanın sevinci içindeydim. Bir iki gün sonra Cemal'in lokantasının bulunduğu caddeye girdim. Lokanta kapalıydı. Kepengin üzerinde. "Vefat nedeniyle lokantamız kapalıdır." yazısı vardı.

Bundan üzüntü duydum. Kadri Baba daha evvel ölmüştü. Bu ölen Cemal olamazdı. Apartmanın bulunduğu yere kadar gittim. İkindi vakti yakındı. Apartman önünde bir iki araba vardı. Kapıdan bir cenaze çıktı, arabaya koydular. Araba hareket etti. Ben de peşlerinden gittim. Oradaki camide Cemal'i gördüm, gözleri ağlamaktan kızarmıştı.

Çok sevdiği annesini kaybetmek onu sararıp soldurmuştu. Fakat onunla ancak mezarlıktan dönüşte konuşabildim.

— Başın sağ olsun Cemal, dedim.

— Sen sağ ol arkadaşım, dedi.

— Ne zaman oldu?

— Üç gün kadar yattı, dedi. Aklım evde kalıyordu. Allah razı olsun, komşular bırakmıyorlardı. Ne olacak, az sefalet çekmedi.

— Herkes ölecek Cemal, dedim. Ama şuna şükret ki, annen karnı tok, içi rahat ve tertemiz bir yatakta öldü.

— Neye öldü sanki, dedi Cemal. Daha ellisinde yoktu. Yaşasa, bir kaç yıl daha olsun rahat etseydi ya.

Cemal, benden candan bir dost gibi ayrıldı.

Daha sonra, aradan bir hafta kadar geçmişti. Öğleyin lokantaya uğradım. Veznede Hürmüz Hanım'ın yerinde genç bir kız oturuyordu. Cemal garsonlarla beraber çalışıyordu. Beni aydınlık bir yere oturttu:

— Ne yemek istersin arkadaşım, dedi.

— Ciğer tava, dedim. Bir hıyar salatası fasulye piyazı üstüne.

— Topatan var, dedi. Çok iyi çıktı. Sen yemek yeyinceye kadar kalmaz.

O gün yine benden para alınmadı. Oradan yürüdüm. Süthanenin arsasına kadar gittim. Biraz sonra yeni bir müşteri geldi. Bu adama apartmanda kalan son daireyi gezdirecektim.

Baktılar, gördüler, beğendiler, ama fiyatta uyuşamıyorlardı. Onlardan satılık dairede ayrıldım.

Ben çıkacağım sırada Cemal'le karşılaştım. Beni oturdukları daireye aldı. Evin içinde bir yalnızlık, bir hüzün vardı. Cemal:

— İşte arkadaşım böyle, dedi.

Cemal üzgündü, kederliydi, ama kılığı kıyafeti yerindeydi. Parmağında da bir alyans vardı.

Balkonda biraz oturduk. Boyuna sigara içiyordu.

— Nişanlandın mı, diye sordum.

— Onun gibi bir şey, dedi. Annemle çok iyi anlaşıyorlardı. Hastalığında da baktılar kadıncağıza. Dikkat etmedin mi veznedeki kıza?

— Hatırlıyorum, dedim. Ama biraz küçük galiba?

— On altısında. Eh, ben de hemen evlenelim demiyorum. Yalnızlık çok güç arkadaşım. İçeriye girdim mi bir kahırdır basıyor. Allah seni inandırsın ben bu yalnızlıktan korkuyorum. Gece yarısı kalkıyor, ışıkları yakıyorum. Anamın sesi kulaklarımda çınlıyor. Bazen Nebile'nin dedesi gelir bana. Balkonda otururuz, iyi bir adamcağız.

Cemal'in hakkı vardı. Boş bir evde, birtakım anılarla yalnız kalmak çok güç bir işti. Bu yalnızlık korkusu bulaşıcı bir hastalık gibi insandan insana geçiyor.

O akşam dışarıda yemek yeyip handaki odaya döndüğüm zaman içimde bir sıkıntı başladı. Kalkıp gidecek bir yer düşündüm. Hiç kimsem yok. Kimseyi tanımıyorum. Beni düşünen, hatırlayan bile yok.

Sonbaharda inşaat bitmişti. Bazı daire sahipleri boyalar kurumadan taşınmışlardı. Bunun için Bedri Bey bana:

— Rutubetlidir, dedi. Kalorifer yanacak ama bir yıl geçmeden yeni yapılmış bir binaya girmemeli.

Ismarladığım bir kitaplığı, satın aldığım kitapları görmek, bana hediye edilen bir avizeyi asmak için gittiğim zaman saatlerce bu boş odalarda kalıyordum. Bu evde hiçbir acı anı yoktu. Beni bu yeni daireye bağlayan bir içgüdü vardı.

Apartmana girip çıktığımı görenler, aralarında konuşuyorlardı. Bazen benim de kulağıma çalınıyordu:

— Bu çocuk mu altı numaranın sahibi imiş?

— Başka kimsesi yok mu?

— Bilmem, kapıcı, dairenin sahibi olduğunu söylüyor.

Ben ölenlerle ilgimi çoktan kesmiştim. Arkalarından ağlamış, hasretlerini duymuş, nihayet yapayalnız kalmıştım. Benim için geçmiş bir zaman yoktu. Ne varsa ileride vardı.

Elimin sıkılığı bir daire alıncaya kadar sürmüştü. Ama yine bu alışkanlıkla bir eşya satın alacağım zaman çok düşünüyordum.

Okullar açılınca, saat dörtte hana gitmeye başladım. Orada saat sekize kadar çalışıyor, bütün işlerimi bitiriyor ve apartmana dönüyordum.

Dairede masam ve lambam vardı. Burada ders çalışmak bana daha fazla huzur veriyor, gücüm tazeleniyordu. Yavaş yavaş eşyamı tamamlamaya çalışıyordum.

Önce mutfağımı, sonra yatak odamı tamamladım. Çalışma odama masamı ve kitaplığımı koymuştum. Burada dinlenmek için bir divan vardı. Yerler marley kaplı idi. Odanın birine Bedri Bey'in, birine Sermet Bey'in hediyesi olan halı seccadeleri sermiştim.

Onuncu sınıfa gidiyordum. Erkek arkadaşlarım gibi, on beş, on altı yaşında kız arkadaşlarım da vardı. Bu kızlar kendilerini hayata atılmaya hazır ve olgun sayıyorlardı. Biraz güzel olanları işi tembelliğe vuruyordu. Konuşma sırasında ağızlarından kaçırıyorlardı:

— Lise bitirmişim, üniversite bitirmişim ne olacak? Evlenecek değil miyim? Para ziyanlığı. Kitaba vereceğim parayı üstüme başıma sarf etsem daha doğru olmaz mı?

İnsan böyle düşünen bir kıza hak verebilir ama bazısı da:

— Dünyada hiçbir şeye güvenilmez, diyordu. İnsan başkasına boyun eğmeden hayatını kazanmalı. Elde bir sanat bulunması bir teminattır.

Bir bakışta göze çarpmayan, gururlu, kendini beğenmiş olmayan kızlar arasında çalışanlar ve başarılı olanlar daha çoktu. Yanımda oturan sıra arkadaşım Belma da böyle çalışkan bir kızdı. Ailesi, herhâlde fakir olacaktı ki, bir yıl önceki kıyafeti yine arkasındaydı. Sınıfta herhangi bir iş için bir iğne, bir tire lazım olsa bu kız yakasından çıkartır, verirdi.

Ben kızlarla arkadaşlığı sevmiyordum, avare olmak istemiyordum. Ama istemesem de yanımdaki arkadışımın çektiği sıkıntıları görüyordum. Hatta konuşmalar sırasında fikirlerini de öğreniyordum.

Erken evleneceğini söyleyen ve güzellerin ister istemez bu yolu tutacağını anlatarak münakaşa yapan bir kıza karşı o, bir gün:

— Hiçbir arkadaşımın başına geldiğini istemem, demişti. Ne insan yabancı bir ailede yetişmiş olan bir erkeğe güvenebilir, ne de güzelliğine.

Kızın bu haklı sözlerine karşı arkadaşımız:

— Senin erken evleneceğin yok da onun için böyle konuşuyorsun Belma, demişti.

Bu Belma'nın çirkinliğini değilse bile güzellik bakımından şanssızlığını yüzüne vurmaktı.

Kız yanımda, gizli gizli ağladı, acısını içine yedirdi. Ben de bunun farkında olmamış göründüm. Bir iki gün sonra okulun kantininde yemek yerken:

— Düşünceni çok iyi açıkladın Belma, dedim. Ama anlayan kim? Şu da var ki, ailesinin böyle şımarık bir kızı okutmak için sarf ettiği paraya acır insan. Ben onu üç yıldan beri tanıyorum. Benden iki sınıf yukarıdaydı. Ben ona yetiştim, belki de ondan önce liseyi bitiririm.

Belma içini çekerek:

— Ben kendimden söz etmemiştim ki, dedi.

— Evet, ama bunu anlayan kim?

Bazen çocuklar arasında konuşmalar, çekişmeler oluyordu. Kendisini güzel bulan, erkek arkadaşları tarafından iltifat gören kızlar herkes gibi kendilerine hoş görünmeye çalışmayan sınıf arkadaşlarına laf atıyorlardı:

— Zevk meselesi işte. İçinde heyecanı, edebî zevki olmayanlar örümcek gibi kasvetli yerleri severler.

Şımarık kız kendisine takılmadığım için bana laf atıyordu. Ben cevap bile vermedim. Bütün hıncımı ders çalışmakla yatıştırıyordum. Ön tarafta oturan ve daima göze çarpan bir iki kız derslerde o kadar zayıftılar ki, öğretmenler artık onlarla meşgul olmuyorlardı. Belma bir problem hâli için tahtaya kalktığı zaman çatır çatır konuşuyor ve cebiri olsun, geometriyi olsun rahatlıkla başarıyordu.

Kaç defa öğretmenler:

— Hanımlar, sizler öyle göstermelik gibi oturacağınıza, moda münakaşası yapacağınıza biraz da derslere yönelseniz nasıl olur, diyorlardı.

Kendilerinin çok duygulu, çok ince düşünceli olduğunu ileri süren bu şımarık kızlar, öğretmenlerle de çekişiyor, bazen birkaç gün okula gelmiyorlardı.

Bunların sözleşip okula gelmedikleri gün öğretmenler:

— Çok yazık, diyorlardı. Bu çocuklar için verilen emeğe, harcanan paraya ve bağlanan ümitlere çok acınır. Çoğu onuncu, on birinci sınıfa gelince büsbütün yılar, okulu terkederler. Bütün heyecanı moda olan bir kızla yuva kurmak isteyen bir erkek tasavvur edemiyorum.

Artık yetişkin gençler olduğumuz için öğretmenler:

— Bilinen bir atasözü vardır, diyorlardı. Güzel kadını insan komşusunda görmeyi ister.

Şuradan buradan konuşurken Belma bana bazı sorular yöneltiyordu. Başka kardeşim var mı? Babam necidir, nerede oturuyorum, ne olmak istiyorum?

Benim bir dairem olduğunu, orada yalnız oturduğumu öğrenince çok şaşırmıştı. Bir gencin yalnız başına bir dairede oturması ona garip geliyordu. Ben:

— Bundan hoşlanıyorum, diyordum.

Kız bir gün bana:

— Çoşkun, dedi. Aklına bir şey gelmesin. Senin hayatını kıskanmıyorum. Babam yıllarca çalışmış fakat bir ev sahibi olamadılar. Bir yerde bir yıl otururuz. Bakarsın çık derler. Rahat bir ev nerede? Bu zamanda bir ev kolayca alınmıyor.

— Ben de alamazdım, dedim. Babamdan biraz para kalmıştı.

— Anlatmıştın, dedi. Bu da bir şans değil mi? Liseden sonra üniversiteye gidersen işi bırakacak mısın?

— Tahsilin sonuna kadar maaş kesilmez, dedim. Biraz artırdığım para var. Bunları azar azar maaşa katarsam apartman masrafları da çıkar.

O sene işte böyle geçti.

Lise sona geçtiğimiz zaman artık o şımarık arkadaşlarımız yoktu. Yine sınıfta kalmışlar ve belge almışlardı. Bu arada nasıl oldu, bilmiyorum, çok hamarat, çalışkan ve zeki olan Belma'yı istemişler. Söz kesilmiş. İsteyen de bir subaymış. Ailece görüşüyorlarmış.

Fakat kız o yıl da okuyup liseyi olsun bitirmekte direniyordu. Eşi olacak subay kızın bu düşüncesini taktir etmişti.

Bu arada bir gün Cemil'in lokantasına gittim. Epeyce toplanmış, biraz irilmişti.

— Sana haber veremedim, dedi. Biz acele bir nikâh yaptık. Ama Hanım'ı çalıştırmıyorum. Varsın evinin işiyle uğraş-

sın. Biliyorsun ya zaman kötü. Eee, arkadaşım, sen ne yapıyorsun?

Cemil'in işleri yolundaydı. Küçük erkek çok çalışmış, çok pençeleşmiş, ama hayatta başarılı olmuştu işte. Evlendiğini şirkette anlattığım zaman şaştılar. Ben aklıma geleni söyledim:

— O birisini sevmeye ve ona bakmaya mecburdur, dedim. Allah vergisi bir gayreti vardı. Anasına nasıl baktığını biliyorsunuz.

Bedri Bey:

— Eee, Çoşkun, dedi. Sende daha bir hareket yok mu?

— Ne gibi, dedim.

— Canım, daire sahibi oldun işte. Yuva hazır. Bu yuvaya elbette bir kuş gelecek. Hiç gözüne kestirdiğin bir arkadaş yok mu?

Yüzüm kızardı. Önüme baktım:

— Tahsil var, askerlik var, dedim. İnsan elbette kendi dairesinin ziline basmak, içeride ayak sesleri duymak istiyor ama erken değil mi?

Sermet Bey sırtıma vurarak:

— Biraz erken Çoşkun, dedi. Bu arada hayatı daha iyi tanımak gerekir.

O akşam daireye dönünce ilk defa zile dokundum. İçeriden boğuk bir zil sesi geldi. Bekledim, bekledim, kapıya doğru ayak seslerinin yaklaşmasını bekledim. Gelen olmadı.

Ama bir gün, elbette bana kapıyı açan bulunacak!

-SON-

17

KEMALETTİN TUĞCU

1902 - 1996

Sevgili Çocuklar,

Hepinizin çok iyi tanıdığı Kemalettin Tuğcu'dan kitaplığınıza yeni kitaplar kazandırmaya devam ediyoruz.

Usta ve kıvrak kalemiyle Türk çocuklarına ömrünü ve gönlünü veren Kemalettin Tuğcu'nun şimdiye kadar hiçbir yerde yayınlanmamış bu güzel eserini de zevkle okuyacağınızdan eminiz.

Kemalettin Tuğcu Serisi (50 Kitap)

1-Kuklacı (100 TEMEL ESER)
2-Bir Garip Kızcağız
3-Babam ve Ben
4-Yetimler Güzeli
5-Dilenci Baba
6-Kuyulu Bahçe
7-Annelerin Çilesi
8-Yetim Ali
9-Sokak Köpeği
10-Dağdaki Yabancı
11-Deniz Kızı
12-Benim Annem
13-Küçük Serseri
14-Şeytan Çocuk
15-Yılanlı Bağ
16-Bu Çocuk Kimin?
17-Cambazın Kızı
18-Toprak Adamları
19-Köyde Unutulanlar
20-Sütannem Nazlı
21-Süt Kardeşler
22-Babasızlar
23-Köyden Gelen Kız
24-Kız Evlat
25-Küçük Bey
26-Baba Evi
27-Balıkçının Kızı
28-Küçük Hanım
29-Güllü Bahçe
30-Tanrı Misafiri
31-Bir Dağ Masalı
32-Doğduğum Ev
33-Küçük Erkek
34-Sahilan Çocuk
35-Büyüklerin Günahı
36-Hacı Baba
37-Annemin Hikâyesi
38-El Kapısı
39-Köydeki Arkadaşım
40-Çocuk İhtiyar
41-Sokaktan Gelen Çocuk
42-Can Yoldaşları
43-Küçük İşportacı
44-Eskicinin Köpeği
45-Çocukluk Arkadaşım
46-Ana Kucağı
47-Kırk Ev Kedisi
48-Kartal Yuvası
49-Karakaçan
50-Devlet Kuşu

ISBN: 978-9753810159
9 789753 810159

DAMLA YAYINEVİ®

Tel: 0212 514 28 28
Faks: 0212 528 24 01

www.damlaegitim.com